

8 травня –
День пам'яті
та примирення

На фото: стрілець УПА Степан Петраш та офіцер Червоної армії Іван Залужний

ПЕРЕМОЖЦІ НАД НАЦИЗМОМ

Світлина дружніх рукоштовань двох сивих ветеранів – УПА і Червоної Армії облетіла світ у 2015 році і кілька років демонструвала, що примирення між простими українськими солдатами, які боролися за свободу свого народу, хоч і у різних арміях, абсолютно можливе. Один із них – нині 94-річний ветеран ОУН-УПА Степан Петраш (повстанське псевдо «Данилко»), родом із Залукви на

Івано-Франківщині, проживає в Калуші на останньому поверсі п'ятиповерхівки без ліфта. Ветеран Другої світової війни, капітан 1-го рангу Військово-морських сил СРСР, учасник битви під Сталінградом Іван Залужний, відсвяткував 10 травня свій 103 день народження. Родом з-під Томаківки, нині Дніпропетровщина, проживає у Запоріжжі. Він втратив свого єдиного внука, лейтенанта

Івана Гутніка-Залужного у серпні 2014 року під Амвросіївкою на Донбасі. Боець захищав Батьківщину й правопорядок у складі запорізького взводу Національної гвардії України. Ціною власного життя він врятував життя побратимів з підрозділу. На похоронах онука ветеран закликав Путіна схаменутися і припинити війну.

Посол: вклад українців у перемогу був вирішальним

На Олшанському цвинтарі в Празі вшанували пам'ять солдат 1-го, 2-го та 4-го Українських фронтів Червоної Армії, які загинули в боях за визволення Чехословаччини від нацистів. Разом з послом України в Чехії Євгеном Перебийнісом участь у покладанні квітів взяли командувач Почесної варти Празького граду полковник Ярослав Акерман, голова комітету в закордонних справах Сенату Парламенту Чехії Павел Фішер, депутати чеського парламенту Павел Жачек та Ян Ліпавський, заступник командувача Повітряних сил Чехії генерал Петр Ланчі. У своєму виступі посол Євген Перебийніс розповів, що згадані фронти не випадково називалися Українськими. У 1943-44 роках до них були мобілізовані мешканці звільнених територій України. «Знекровлена українська земля тоді за один рік надіслала на фронт 3 мільйони 700 тисяч своїх синів та доньок, – сказав посол. – У піхотних підрозділах цих військ українці становили від 60 до 80% всього військового складу». Був серед них і дідусь посла Мусій Перебийніс, який воював на території Чехословаччини у складі 2-го Українського фронту. Під час Другої світової війни загинули близько 8 млн українців – солдатів і цивільних. Посол вважає, що внесок українців у перемогу над нацизмом був вирішальним. Водночас він наголосив, що, хоча Червона армія й звільнила центральну Європу від нацистів, вона не принесла на ці землі

свободу. На зміну одному тоталітарному режиму прийшов інший. «Незважаючи на це, ми не маємо права забути про подвиг тих звичайних солдатів, які віддали своє життя у боях проти нацизму. Це не їх вина, що комуністичні лідери і генерали використали мільйони жертв війни для своїх ідеологічних і агресивних цілей», – зазначив Перебийніс. Він також нагадав присутнім, що російська агресія проти України триває вже довше, ніж Друга світова війна. «Ми, українці, бачимо чітку паралель між тією війною, що була 76 років тому, і сучасною війною з Росією. Обидві війни є війнами проти агресора і окупанта. Обидві війни є визвольними. Тому сьогодні ми схиляємо голови перед світлою пам'яттю наших українських військових, які боронили і продовжують боронити Європу від тоталітарних режимів», – додав він.

Сенатор Павел Фішер зазначив, що «зберегти пам'ять – це завдання нас усіх», що «жертву загиблих слід розглядати як заклик до нашого покоління дбати про те, щоб свобода, демократія та гідність наших громадян залишалися надійно захищеними». Депутат та відомий історик Павел Жачек нагадав учасникам церемонії, що закінчення війни не принесло бажаного закінчення страждань і переслідувань. Також дипломати не забули вшанувати пам'ять українця із Сумщини, гвардії лейтенанта Івана Гончаренка біля

Покладання вінків на Олшанському цвинтарі. Фото Катерини Скрипник.

його меморіальної дошки на празькому Кларові, встановленої на місці його загибелі. 9 травня 1945 року Іван Гончаренко одним із перших в'їхав на танку до Праги. На той час у місті залишалися окремі підрозділи нацистських військ, які прикривали відхід основної армії. Розвідгрупа танку Івана Гончаренка вступила з нацистами в бій, який став для Гончаренка останнім. Після смерті Гончаренка копію його танку №23 було встановлено в Празі як пам'ятний знак звільнення міста від нацистів.

У Центральній Європі сформувався певний стереотип, що за перемогу в Другій світовій війні потрібно дякувати Росії. Ще у 2010 році російський лідер Володимир Путін голосливо заявив, що СРСР би виграв війну і без українців. Насправді ж значну роль у визволенні цих країн відіграли українці. Саме тому два роки тому було започатковано нову традицію вшанування 8-го травня загиблих військових 1-го, 2-го і 4-го українських фронтів, що звільняли Чехословаччину. 8 травня Україна та весь цивілізований світ відзначають День пам'яті та примирення, присвячений загиблим у Другій світовій війні 1939-1945 років. Символом Дня пам'яті та примирення з 2014 року є квітка маку. Її графічне зображення є своєрідною алюзією: з одного боку воно уособлює квітку маку, з іншого – кривавий слід від кулі.

Вл. інф.

Вшанування танкіста Івана Гончаренка.

Згадка про репресованого Петра Зленка

6 травня цього року на фасаді будинку №38 по вул. Лужицькій у Празі було встановлено меморіальну таблицю українському бібліографу, публіцистові та видавцеві, колишньому бібліотеку Петру Зленку. За цієї адресою науковець проживав до арешту радянським НКВС у 1945 році. Петро Зленко помер у 1954 році в одному з таборів радянського ГУЛАГу. Місце його поховання досі не відоме.

Таблицю встановлено в рамках проекту «Остання адреса», метою якого є увічнення пам'яті тих, хто стали жертвами сталінського терору. Дошку спільно відкрили посол України в Чехії Євген Перебийніс, директор Слов'янської бібліотеки Лукаш Бабка, співробітники чеського Інституту досліджень тоталітарних режимів Адам Граділек та Ян Дворжак, а також племінник Петра Зленка – Іван Брезіна. Петро Зленко народився в містечку Старокостянтинів на Волині в 1891 році. Навчався спершу в Університеті святого Володимира в Києві, згодом в артилерійській школі в Одесі, звідки був призваний до армії. Служив старшиною спершу в російській, а згодом в армії УНР. У вирі національно-визвольних змагань опинився у Празі, де закінчив Державну школу бібліотекарів та Український високий педагогічний інститут. З 1936 року і до арешту працював каталогізатором у Слов'янській бібліотеці. Паралельно займався активною видавничою та науковою діяльністю – видавав у Празі часопис, писав і друкував власні наукові статті, був членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка та «Пласту», брав активну участь в житті української міжвоєнної діаспори в Че-

хословаччині. Особистий архів Петра Зленка знаходиться на збереженні в Слов'янській бібліотеці. Десятки українців, як і Петро Зленко, були заарештовані й насильно вивезені до Радянського Союзу, навіть незважаючи на їхнє чехословацьке громадянство. Деяким з них вдалося повернутися до Праги після відбування багаторічних термінів, проте більшість були страчені, закатовані або ж померли в таборах.

Проект «Остання адреса» — це громадська ініціатива, що має за мету увічнення пам'яті про жертв політичних репресій радянської влади. У пам'ять про особу на фасаді будинку, де вона мешкала, встановлюється невеличка, розміром з долоню, меморіальна табличка. Кожен меморіальний знак присвячується окремій людині. Принцип проекту — «Одне ім'я, одне життя, один знак». Під час заходу Євген Перебийніс закликав чеський осередок «Останньої адреси» продовжити роботу з вшанування пам'яті жертв комуністичного терору в Чехословаччині і висловив готовність посольства підключитися до цієї роботи.

Вл. інф.

Меморіальна таблиця Петрові Зленку.

Брно й Пардубіце: тут полягло чимало воїнів

8 травня дипломати Консульства України в місті Брно разом з громадською організацією «Український меморіал» та українською громадою вшанували пам'ять загиблих у Другій світовій війні у містах Пардубіце та Брно. У Пардубіцях поклали вінки до пам'ятника «Визволення» у центрі міста та до Меморіалу жертвам Другої світової війни. В Брні вшанували пам'ять бійця Другої світової війни рядового Харченка Андрія Микитовича (1901 – 24.04.1945), поклавши квіти до меморіальної дошки, де викарбуване його ім'я та імена бійців що полягли в боях за визволення Чехословаччини.

Рядовий Андрій Харченко загинув під час жорстоких боїв за визволення сучасного Південно-Моравського краю. Його останки з місця загибелі у населеному пункті Шлапаніце було перенесено у братську могилу Меморіалу Другої світової війни на центральному цвинтарі південноморавського міста.

Вл. інф.

Українська громада вшановує полеглих у боях за визволення Моравії та Східної Чехії.

Озеленили «українські місця» Праги

Європейський конгрес українців та представники українських організацій в Чехії приєдналися до глобальної екологічної акції «Озеленення планети», і 14 квітня 2021 року на території гімназії «GVP» у Празі 4, засадили декоративну сакуру. Взяли участь у акції представники громади, Посольства України в ЧР, діти із культурно-освітнього центру «Крок» та директор гімназії Ярослав Мервінски. Пан директор розповів про підтримку українських проектів в рамках школи. У 2018 році, наприклад, гімназію відвідали діти ветеранів АТО. «GVP»

тривалий час організує поїздки чеських студентів в Україну. Діти із «Кроку» символічно подякували українським воїнам.

Такий самий захід біля пам'ятника Тарасові Шевченку та біля Макухового пішохідного містка (лавки) в Празі провели і дипломати українського посольства в Чехії. Тут висаджено дуби та інші рослини. Мета даного проекту – привернути увагу до проблем глобального потепління та відновлення екосистеми землі, формувати позитивний імідж України у світі через колективну історію

успіху та об'єднання людей по всій планеті. Проект проводиться за підтримки Міністерства закордонних справ, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів й Державного агентства лісових ресурсів України. Ініціатори проекту – CEO Club Ukraine та Business Woman Club.

Вл. інф.

Український прапор на Вацлаваку

Учасники активістської групи «Капутін», які з 2014 року влаштовують у Чехії різні акції протесту проти російського впливу в Європі, розгорнули прапори України та Білорусі під час акції «Мільйону хвильок за демократію», яка відбулася увечері 29 квітня на Вацлавській площі у Празі. Тут зібралися сотні людей на демонстрацію під гаслом «Град – за межею, республіка в небезпеці». Люди виступали проти діючого президента Мілоша Земана та інших проросійських політиків. Подібні демонстрації відбулися й у інших містах. За даними організаторів, до заходу приєдналося понад 70 міст у країні.

Акція відбулася у відповідь на політичний скандал у Чехії, пов'язаний із причетністю працівників російської військової розвідки ГРУ до вибухів на складах зброї у селі Врбетіце восени і взимку 2014 року. Організатори назвали реакцію президента, який засумнівався у даних слідства та власної розвідки, «останньою краплею».

«Ми прийшли сюди, щоб захищати наші європейські цінності. Чехія належить до Європи, ми хочемо жити в країні з її власними правами. Ми не бажаємо, щоб нами керували олігархи, такі як Бабіш, і російські агенти, такі як наш президент Земан. Інакше про них думати не можемо», – сказав Мартін Екснер,

член організації Pulse of Europe, який приніс на акцію великий прапор ЄС. Також тут розгорнули прапор України та національний прапор Білорусі, під яким виступають противники режиму самозваного президента Аляксандра Лукашенки. Таким чином активісти нагадали про обмеження демократичних свобод, які втілює кремлівська влада не лише на окупованих територіях України, у суті васальській Білорусі, але і в Чехії. Тримали величезний прапор небадужі українці і чехи. «Ми розгорнули тут прапори України та Білорусі, тому що хочемо висловити свою солідарність із цими двома країнами, оскільки без солідарності з ними – ми і самі вільними бути не можемо! Прапор ЄС тут зрозуміло чому – Україна є частиною Європи, Білорусь з часом так само, сподіваюсь, стане

Нагорода Карлу Шварценбергу

27 квітня цього року посол України Євген Перебийніс вручив орден Ярослава Мудрого II ступеня чеському політику Карлу Шварценбергу. Президент України Володимир Зеленський відзначив цією нагородою відомого чеського політика, колишнього Міністра закордонних справ Чехії та кандидата в Президенти Чеської Республіки Карла Шварценберга у серпні минулого року з нагоди 29-ї річниці Незалежності України «за вагомий особистий внесок у зміцнення міжнародного авторитету України і розвитку міждержавного співробітництва».

Урочиста церемонія вручення нагороди відбулася у приміщенні Посольства України. У своєму виступі Посол Євген Перебийніс наголосив, що така подія відбувається в приміщенні дипустанови вдруге – 15 років тому колишній український Посол в Чехії Іван Кулеба вручив Орден Ярослава Мудрого Вацлаву Гавелу. І ось тепер таку ж високу відзнаку отримує довгорічний соратник колишнього чеського Президента Карел Шварценберг. Посол подяку-

вав чеському політику за підтримку України, її демократичного розвитку та європейського вибору. «Від самого початку російської агресії проти України Карел Шварценберг став на бік України й назвав Росію тим, ким вона є насправді – державою-агресором, державою-окупантом», – наголосив Посол. Карел Шварценберг був одним з небагатьох європейських політиків, який у грудні 2013 року приїхав до Києва, щоб з трибуни Майдану особисто підтримати українців у їхній боротьбі за свободу.

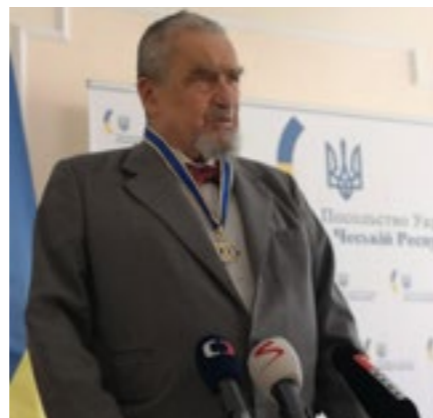
Карел Шварценберг зі свого боку подякував Президенту України за нагороду, відзначивши, що йому особливо приємно отримати орден князя Ярослава Мудрого, за правління якого «Україна стала частиною європейського простору». Чеський політик підтвердив свою незмінну підтримку територіальної цілісності України та її боротьби проти російської агресії. В Посольстві було також представлено виставку чеського фотографа Євгена Кукли «Євромайдан». На його

частиною ЄС. Ми є частиною західної демократії та антиімперіального світу», – висловився засновник активістської групи «Капутін» Отакар Ван Гемунд. Акцію супроводжували публічні промови із нагадуванням демократичних цінностей та різноманітні сатиричні плакати із зображеннями президента Мілоша Земана і прем'єра Андрея Бабіша. «Мільйон хвильок за демократію» є відомою у Чехії громадською організацією, зокрема завдяки численним та багатотисячним акціям протесту у 2019 році в переддень свят 30-ліття демократичної Оксамитової революції, що почалася 17 листопада 1989 року. На них учасники разом з організаторами так само вимагали відставки голови чеського уряду Андрея Бабіша.

Радіо «Свобода»

світлинах зафіксовано, зокрема, окремі моменти перебування Карела Шварценберга у Києві в грудні 2013 року, коли чеський політик підтримав протестувальників на Майдані Незалежності та зустрівся зі студентами, які постраждали під час силового розгону Євромайдану 30 листопада.

Вл. інф.

Карел Шварценберг під час виступу після вручення ордену Ярослава Мудрого.

Путін всівся на золотий унітаз

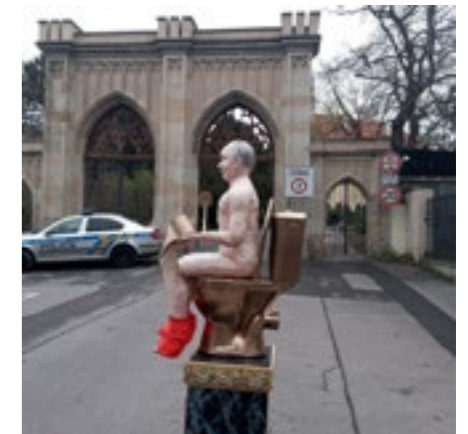
16 квітня на площі Бориса Немцова у Празі 16 квітня учасники активістської групи «Капутін» провели протестну акцію біля російського посольства. Вони встановили постамент, на якому розташували «золотий» унітаз, та на який посадили зроблену заздалегідь ляльку, схожу на роздязненого президента Росії Володимира Путіна. Активісти вирішили звернути увагу на агресивну політику Кремля не лише у бік України, але і всього світу. Зокрема акція була спрямована проти військової ескалації на сході України, нав'язування російської вакцини «Спутнік V» чеським громадянам (акція відбулася ще до скандалу «Врбетіце» та висилки російських дипломатів) та обмеження Кремлем людських прав і свобод самих росіян. Напис на одному з плакатів, які тримали активісти, звучав: «Вбивця, злочин, диктатор». «Останнім часом Росія Путіна поводить досить агресивно щодо України, і це стосується всього світу. Російські війська на українських кордонах, утискаються права самих росіян – все це робиться для того, щоб утримати при владі і мати змогу і далі сидіти на своєму золотому унітазі», – заявив

організатор акції та засновник активістської групи «Капутін» Отакар Ван Гемунд. Близько 10 учасників групи прийшли до посольства о 12 годині, дістали пофарбовані у золотий колір йоржики для унітазу разом з іншими атрибутами та прикріпили їх до паркану російського посольства. Акцію припинили співробітники чеської поліції, адже вона не була узгоджена із правоохоронцями. «Ми хочемо підтримати як вільних росіян, так і чехів, і українців, які захищають Європу перед російськими військами», – додав співорганізатор, учасник активістської групи «Капутін».

А 6 травня ця ж скульптура зустріла проросійських мотоциклістів – «Нічних вовків» – на Олшанському цвинтарі. Під прапорами ЄС тут демонстранти висловлювали невдоволення візитом кремлівських пропагандистів, які цього разу з Росії до Чехії не доїхали, але знайшли своїх прихильників на місці – у Чехії й Словаччині. Зокрема, у чеську філію «Нічних вовків» записався депутат-перебіжчик від соціал-демократів до окамурівської СПД Ярослав Фолдина.

Учасники групи «Капутін» з 2014 року влаштовують у Чехії різні акції протесту проти російського впливу в Європі. Серед них була акція «Маріонетка Путіна», присвячена президентові Мілошу Земану, та інші численні акції протесту біля російського посольства, наприклад, «Зелені чоловічки».

Вл. інф.

Сатирична скульптура Путіна на унітазі не лише привітала російських агентодипломатів, а й зустріла кремлівських «Нічних вовків».

ЄКУ закликло до жорсткіших антиросійських санкцій

Українські організації, що входять до Європейського Конгресу українців із центром у Празі, на початку квітня надіслали урядам країн свого місцезнаходження листи-звернення з проханням підтримати Україну в період загострення російської агресії. «Через сім років після анексії Криму очевидно, що найвище російське керівництво періодично піддає сумніву існування та незалежність України», – нагадали, наприклад, чеському прем'єрові Андрею Бабішу членка Комітету з національних меншин при мерії Праги Ольга Мандова та голова ЄКУ, член Ради уряду з нацменшин Богдан Райчинець. Голова Об'єднання українських організацій Німеччини Ростислав Сукенник нагадав канцлерці Ангелі Меркел, що «Росія веде гібридну війну проти України і послідовно називає її «невдалою державою», щоб виправдати свою агресію... 30 років тому Україна відмовилася від свого ядерного арсеналу заради зменшення напруженості в Європі та світі, знизила свою обороноздатність», але нині змушена протистояти численному війську сусідньої ядерної держави, яка тоді

гарантувала Україні недоторканність кордонів. Організована українська діаспора Німеччини закликала канцлерку запровадити ембарго на імпорт енергоносіїв. З подібними листами на підтримку своєї Батьківщини виступили також і українські громади Бельгії, Іспанії, Німеччини, Угорщини, Франції, Хорватії та інших країн. Також організована українська діаспора Чехії висловила занепокоєння активізацією російських та проросійських так званих «нічних вовків» – мотоциклістів, які підтримують агресивну путінську політику. Вони приїжджають до Праги та інших міст Європи не вшанувати пам'ять полеглих воїнів, а поширювати брехню та ненависть, зазнають підписанті О. Мандова та Б. Райчинець. «Абсолютно неприпустимо для демократичного товариства підтримка сепаратистських проявів та символіки так званих Донецької та Луганської республік, які штучно підтримуються з боку Російської Федерації», – зазначається у листі від 12 травня на ім'я мера Праги Зденека Гржіба.

Вл. інф.

Чеські парламентарі підтримали вступ України до НАТО

Комітет у закордонних справах Палати депутатів Парламенту Чехії прийняв заяву, у якій чеські депутати засудили ескалацію Росією ситуації шляхом концентрації значної кількості своїх військ біля українсько-російського кордону, закликали уряд Чехії у співпраці із союзниками надати Україні максимально можливу матеріальну і моральну підтримку в питанні захисту її суверенітету, незалежності і територіальної цілісності та підтримали набуття Україною повноправного членства в НАТО. «Це – надзвичайно важлива постанова з максимально конкретними формулюваннями, особливо щодо членства України в НАТО, яких ніколи раніше у рішеннях чеського законодавчого органу не було», – сказав на це посол України у Чехії Євген Перебийніс та подякував чеським друзям, високо оцінивши підтримку.

Вл. інф.

«Не на тому боці...»

Українські солдати в Празі та на території Чехії в травні 1945 року

ТЕКСТ: Богдан ЗІЛИНСЬКИЙ

Василь Шандрук.

Щороку у травні вся Європа згадує перемогу над нацизмом у 1945 році. Як відомо, основні бої Другої світової війни завершилися у Празі. Торік, у зв'язку зі встановленням пам'ятника воїнам РОА в Ржепори-ях, ми розповідали¹ про власівців, які значною мірою спричинилися до визволення чеської столиці від оскраженілих від програву гітлерівських окупантів. Та сьогодні варто повернутися до цієї теми². Не тільки тому, що Російська Визвольна Армія (РОА), першою дивізією якої командував генерал Сергій Буначенко, була не зовсім російською, адже значна частина вишколених, добре озброєних солдат, яка у ключовий момент підтримала чеських повстанців, мала українську національність. Перебували у Чехії тоді й інші українські військові

¹ Штетка Ян (підготував Лівінський Олекса). На чотири fronti // Пороги, 2020. – № 4, стор. 14–16; Семена Микола. «Можете повторити» втретє? – там же, стор. 17–18.

² Узгоджений переклад з чеської мови здійснено з: Zilynskyj Bohdan. Ukrajiniští vojáci v Praze a na českém území v květnu 1945 (1) // My a Ukrajina, 2020. – 24. května. Dostupné: <https://www.myauckrajina.cz/node/996>.

формування. І саме їм довелося чи не найбільше постраждати від «переможців».

У квітні та травні 1945 року на території окупованої Чехії почали у великій кількості з'являтися українці в солдатських уніформах різних армій. До західної частини Чехословаччини вони прибували з різних куточків Європи і за дуже різних обставин. Часто вони стояли по обидва боки тодішнього фронту і, отже, один проти одного, хоча вступали у відкритий бій між собою досить винятково.

Створення УНА

Звернімо увагу на тих українців, які з різних причин опинились у спільному таборі з німецькими солдатами та їхніми союзниками. Тобто у тому самому нерівному союзі, який, наприклад, на певний час поділяли з німцями словаки, угорці та румуни як озброєні представники своїх національних держав. На той час українці не мали реальної держави, і намагалися знайти спосіб домогтися її. Мала допомогти цьому Українська Національна Армія (УНА). Її коротке існування сьогодні майже повністю забуте, хоча також певною мірою увійшла в історію Чехії. Однак діяльність цього утворення (не плутати з Українською Повстанською Армією, так званими бандерівцями) було незрівнянно меншим у Чехії, порівняно з діяльністю РОА (власовців). УНА була розміщена в іншій частині східного фронту.

Створення УНА під парасолькою організації «Український національний комітет» відбулося лише за кілька тижнів до повної поразки та капітуляції Німеччини. УНА мала зібрати всіх українських солдатів, які до тих пір воювали у різних підрозділах на німецькій стороні, але її ядром стала

Пам'ятник загиблим воїнам УНА у Фелдбаху.

14-та дивізія Galizien (Галичина), призначена з 1943 року до військ СС. 17 березня її командувачем був призначений генерал Павло Шандрук (1889-1979), родом з Волині, який брав участь у боротьбі за незалежність України вже у 1917 році. Наприкінці міжвоєнного періоду він служив у польській армії і командував її 19-ю бригадою, яка в 1939 році воювала проти німців.

Рішення про створення української армії, яка б не входила до РОА Андрія Власова і не підпорядковувалося б їй, було, звичайно, прийнято в Берліні. Однак солдати, яких стосувалося це рішення, були розгорнуті за сотні кілометрів звідти. Тому генерал Шандрук (разом з іншим генералом – Михайлом Кратом (1892-1979) та полковником Віктором Мальцем (1894-1969)) 7 квітня 1945 року поїхав з Бер-

ліна. Вони зупинились у тодішньому штабі маршала Шернера, і прибули до Праги 11 квітня. Шандрук, який розмістився в готелі «Алкрон», за роки війни був здивований тим, що місто, на відміну від німецьких міст, не було зруйноване бомбардуваннями. За два дні перебування у Празі він провів переговори з деякими українськими діячами, такими як професор Роман Смаль-Стоцький, лідер української еміграції з Кубані Василем Іванисом та з греко-католицьким священником отцем Іваном Лабою.

В Австрії

Після закінчення переговорів полковник Малець, призначений командиром 2-ї резервної бригади української армії, залишився у Празі. Він мав подбати про реальне створення цього підрозділу, що на той час вже являлося дуже примарним. Шандрук і Крат попрямували через Лінц і Клагенфурт до місць, де розміщувались українські підрозділи, які воювали на німецькому боці. Тут, наприкінці квітня 1944 року, Шандрук прийняв присягу їхніх солдат.

Війська УНА були розгорнуті проти радянських військ 1-го Українського фронту поблизу міста Фелдбах на південному сході Штирії, поблизу сьогоднішніх австро-словенського та австро-угорського кордонів. У квітні 1945 року Радянська армія докладала максимум зусиль для взяття Берліна, і ця частина фронту для неї не була першочерговою. Тим не менше, і під Фелдбахом відбувалися доволі запеклі бої, втрати були з обох сторін. У тихіші моменти, коли лінія фронту стабілізувалась, між двома сторонами відбувалася мегафонна пропагандистська боротьба.

Лише 8 травня 1945 року українські підрозділи відступили від лінії фронту в Австрії і здалися британським та американським військам, які наступали із заходу. Тоді Штирія стала британською окупаційною зоною в межах взятої союзниками Австрії. Доля українських солдатів, які воювали «не на тому боці», була близько двох років непевною, але врешті-решт їх не видали Радянському Союзу. Західні держави стверджували, що інтерновані солдати – це не радянські громадяни, а громадяни Польщі – принаймні з точки зору міжвоєнного територіального поділу України. Однак ці «дивізійники» не прагнули повернення до комуністичної Польщі, і дожили віку у західному світі, здебільшого у Великобританії.

В Чехії

Такий екскурс не стосувався території Чехії, але необхідний для того, щоб зрозуміти, чому майже жодні підроз-

діли УНА, на відміну від підрозділів РОА, на початку травня 1945 року не перебували на чеській території. Та були винятки. У перші дні травня групи українських офіцерів та солдатів просувалися західною половиною Чехії з півночі на південь, так само, як і власовці, але без координації з ними. Повідомлення про проїзд цих українців з'являються у зв'язку з такими містами, як Дечін, Мнелінік, Раковнік та Гораждьовіце. Наразі неможливо побудувати цілісний образ із цих дрібних відомостей.

Вже згаданий кубанський українець Василь Іванис у п'ятій частині мемуарів описав свою втечу з Праги до Раковніка в ніч з 1 на 2 травня 1945 року. Там він разом з іншими українськими біженцями дізнався про ситуацію на фронті від українського полковника Одуа, який зі своїм підрозділом прямував назустріч американським військам. Водночас до американців прямували протитанкові бригадні частини із Саксонії через Дечін, які на початку травня воювали під командуванням Петра Дяченка (1895-1965) із радянськими силами між Дрезденом і Бауценном.

Як бачимо, українська аналогія так званих власовців, яка кілька днів була пов'язана з чеською територією, все-таки існувала. Командири не завершеної, залежної від німецьких поставок зброї та спорядження української армії, про яких згадується у зв'язку з цим, народилися ще за часів царської Росії в різних регіонах від Волині до Полтави та Харкова. Усі вони набували бойового досвіду на східному фронті Першої світової війни, а потім служили в армії Української держави. Більшу частину міжвоєнного періоду вони провели в Польщі. Під час нової світової війни, з віком у понад 50 років, з перервою у понад чверть століття, вони вступили в боротьбу із тим самим ворогом, яким для них став більшовизм і сталінізм. Це не були захоплені радянські офіцери, такі як Андрій Власов чи Сергій Буначенко.

Українці в РОА

Згадаймо також відомішу Російську Визвольну Армію. У Чехії вона здебільшого не асоціюється з українцями, але у 1945 році було інакше. Можна навести кілька прикладів. У виданій тоді публікації «З історії травневої революції 1945 року в Здіце» ми читаємо, що 4 травня 1945 року на місцевій дорозі Левін-Чернін неподалік Бероуна незрозумілий натовп російсько – та українськомовних воїнів у німецьких уніформах, і спочатку не було зрозуміло, чого від них можна очікувати. Як свідок розрізнув російську та українську? Можливо, він був

колишнім легіонером, який на чверть століття раніше пізнав ці обидві мови? Подібні спогади, що свідчать про спорідненість власовців з Україною, можна знайти і в пізніших публікаціях. Відомий перекладач Вацлав Данек (1929) згадує у своїй книзі «Куди втік Стоколет» від 2013 року про власовців, інтернованих у будівлі реальної школи в Таборі. Нібито з її вікон звучали гасла «За вільну Україну!». І тому майбутній перекладач з російської та української мов довгий час був переконаний, що і Власов був українцем... Тож тут є ще що шукати. І натхненник «працької операції» РОА, генерал Сергій Кузьмич Буначенко (1902-1946) мав українське прізвище. Але ж ми знаємо, що чимало таких «енків», незважаючи на своє етнічне походження, допомагали творити російську культуру чи інші сфери російського життя – згадаймо письменників Короленка, Немировича-Данченка чи Макаренка...

В українській версії «Вікіпедії» Буначенко чітко згадується як українець та син українських батьків. Його батьківщина – село в Курській області – справді за два кроки від України. Частина міст і сіл цього регіону заселена з XVII століття однією з українських козацьких груп у рамках всієї Слобідської України. На початку XX століття тут ще звучали українські діалекти – сьогодні вони вже зникли або зникають. На відміну від генерала Власова, про Буначенка написано небагато, і невідомо, що ще можна знайти в джерелах. У кожному разі, ця трагічна фігура, яку навряд чи можна звинуватити в її «зраді», свідчить про те, що не може бути сумнівів щодо українського елементу як частини основи РОА.

Українці були безпосередньо представлені в Комітеті визволення народів Росії, яку заснував Власов. Кілька місяців (до кінця квітня 1945 року) комітет засідав у Карлових Варах. Зокрема, це були люди, які не вважали за потрібне боротися за повну незалежність України від Росії, прагнули якогось союзу із майбутньою більшовицькою Росією. Головною особистістю, яка довго представляла ці зусилля, був лікар і шахіст Федір Богатирчук або Фьодор Богатирчук (1892-1984). У його великих мемуарах, перевиданих у Празі в 2017 році, ми читаємо на сторінці 201 лаконічне повідомлення про те, що генерал Буначенко був чистим («чистокровним») українцем і що принаймні три чверті солдатів Власова також були українцями. Тобто тут є над чим подумати.

Чехословацьчина могла б захистити себе від окупантів

За що поплатився науковець?

ТЕКСТ: Світлана ОРЕЛ

6 листопада 1968 року слідчий КДБ підписав постанову по притягненню у якості звинуваченого доцента кафедри фізики, кандидата фізико-математичних наук викладача Кіровоградського педуніверситету Георгія Дубовова. Арешту передували два обшуки у квартирі, один – на робочому місці.

У якості доказу його вини були вилучені авторучки, олівець, флакон з чорнилом, зошити в лінійку з різними записами, п'ять листків паперу, обкладинка від зошита жовтого кольору із зображеннями робітника із прапором в руках... Усі звинувачення Дубовов відкидав і ні в чому не зізнавався.

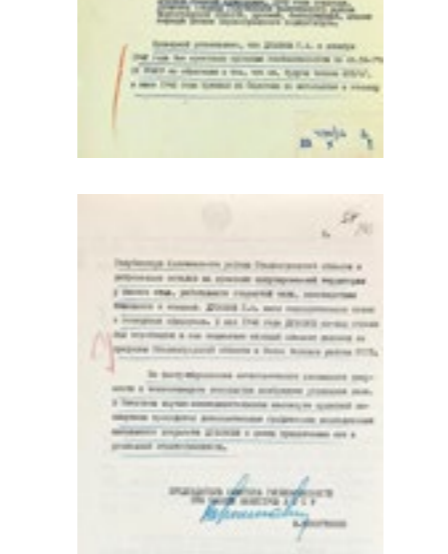
Таємничий лист

Коли з пошти на канцелярію заводу «Червона зірка» прийшов, як неправильно оформлений, уже відкритий лист із розмашистою адресою «Москва, посольство Чехословацьчини», там дуже здивувалися. А коли прочитали ті п'ять аркушів, написаних простим олівцем, то просто перелякались. Хто насмілювався написати такого листа? Зворотна адреса (канцелярія заводу), була вказана точно, але підпис під листом «старий комуніст» не додав ясності. І на заводі вчинили так, як мала вчинити на той час кожна вишколена на догмах комуністичної ідеології, людина — передали лист в КДБ. Там відразу порушили кримінальну справу. Як саме слідчі виховували ймовірного автора листа, із архівної справи 12 744 дізнатися неможливо. Є там тільки запит в редакцію «Кіровоградської правди», в якому вимагається направити лист Георгія Дубовова, якого той надсилав до редакції, у КДБ. І вже через тиждень-два слідчий запропонував Георгію Олексійовичу «... видати записи антисоветського содер- жання і орудия их исполнення». Ніяких

записів у нього не було. Їх і не знайшли. Але експертиза почерків підтвердила, що лист нібито писав Дубовов.

Що ж саме було в тому листі?

Звертався автор до президента, уряду, ЦК Компартії, ЦК партій, що входять до національного фронту, всіх патріотичних організацій, усіх патріотів Чехословацьчини. У ньому гаряче підтримувався курс, взятий країною на демократизацію життя. Такий курс автор називає «справжнім шляхом основоположників наукового комунізму, який прийнятий для більшості». Боротьбу чехословацького народу «...за суверенітет, за право розпоряджатись самим собою, своєю долею» «старий комуніст» ділить на два періоди — доокупаційний і окупаційний. У доокупаційному, на думку автора, слід було врахувати уроки розгрому угорської революції 1956 року і підготувати підпілля, матеріальні ресурси та армію до можливої окупації. «Досвід блискучого спротиву маленької Фінляндії радянській окупації у 1939 році показує, що індустріальна Чехословацьчина при величезному патріотичному піднесенні народу успішно могла б захистити себе від окупантів, — пише автор. — Але зараз, коли втраченого не повернути, слід діяти рішуче і наступально». Він радить чехословацьким патріотам налагодити роботу підпілля, зробити вигляд, ніби працюють «...в советском духе», а насправді вести широкомасштабну роз'яснювальну роботу серед населення і в армії, зокрема, в окупаційній. «Треба зробити шлях чехословацьких демократичних перемін дорогим і близьким більшості солдатів і офіцерів окупаційної армії», — радить «старий комуніст». Він всерйоз сподівається, що місцевим пропагандистам вдасться буквально морально розкласти частини Червоної армії, введені до

КДБ доповідає комуністам про «підриєвну діяльність» Дубовова.

Чехословацьчини, у зв'язку з тим, що на своїй Батьківщині вони не мають повної інформації, а свіжий вітер демократизації може змінити їхній світогляд.

У КДБ поставилися до листа з усією серйозністю

Лист фактично не дійшов до адресатів. У протоколах вилучень, допитів листу надається такого значення, що мимоволі він постає як велика загроза, страшна диверсія, щось рівнозначне невеличкій «Аль-Каїді». І коли в матеріалах справи знаходився неакуратно виврані з учнівського зошита листки (слідчі не дарма вхопилися за цей нюанс), написані простим олівцем некаліграфічним, хоча розбірливим почерком, розумієш, як боялася та система вільного висловлення думки, самостійності мислення, відходу від нав'язаних (випечених гарячим залізом у свідомості кількох поколінь!) догм.

По справі проходять 18 свідків. Зроблено близько десятка експертиз. І все для того, щоб довести авторство (лексико-стилістичну експертизу проводили наукові працівники інституту мовознавства АН УРСР, вона дала позитивний результат), та те, що листки для написання крамольного листа Георгій Олексійович виривав саме із того, вилученого у нього зошита із жовтою обкладинкою. Криміналістична експертиза підтвердила схожість почерків Дубовова і автора листа. Експертиза авторучок, знайдених у науковця, нічого не дала. Так само безрезультатною виявилась і хімічна експертиза чорнила, яким підписано конверт. Але усі ці нестиковки та рішуча відмова Георгія Олексійовича від авторства не завадили слідчим КДБ досить швидко (за два місяці) провадити справу, тим більше, що вони знайшли у чому звинуватити науковця Кіровоградського педінституту додатково.

«У наших Голубинках Дубовови проживали...»

У Кіровоград (нині – місто Кропивницький) Георгій Олексійович з дружиною приїхав у 1947-ому році. Перед тим жив у Росії, Саратовській області та Краснодарському краї, у Молдові (недалеко від Кишинєва). Ці метання, як виявилось, пояснювались просто: весною 1943 року після кількомісячного арешту за те, що перебував на окупованій території, він одержав настійливу рекомендацію «выехать в отдаленные районы СССР». Таким «районом», де більше 20 років він мав відносний спокій і професійну реалізацію, став Кіровоград. Чому ж опинився тоді молодий і, здається, повний сил Дубовов у окупації? Відповідь знову ж досить проста — через хворобу. Георгій Олексійович народився на хуторі Голубинському Волгоградської області. Його батько був начальником місцевої пошти. Георгій вчився у технікумі, потім вступив до Саратовського університету. Після закінчення працював у Саратовському медінституті, де у 1938-39 роках став кандидатом, а потім і членом Компартії. Але навесні 41-го серйозно захворів, написав заяву на кількомісячну відпустку і поїхав до батьків лікуватись. Там його й застала війна, а незабаром — окупація. Німці призначили Олексія Дубовова (батька) старостою села (через 27 років після того син переконуватиме слідчих, що відмова означала б знищення всієї родини). Найбільшою крамолою, яку вдалося відкопати слідчим, допитавши кількох односельців Дубовових та отримавши відповідь на свій запит із сільської ради, була фраза, нібито мовлена Георгієм у приватній бесіді, що у випадку падіння Сталінграда Росія буде підкорена.

«Зрадник» повернувся додому

Коли наступ червоних набрав розмаху і нацисти почали тікати, сільський староста подався разом з ними на Захід, а син провів його до сусіднього хутора і... повернувся додому. Чи був у нього намір податися у світі разом з батьком? І чи завадив випадок чи переважило розуміння, що має жити на рідній землі (врешті таки довелося шукати притулку на чужині)? Хто зна. Але червоноармійці до колишнього (вони трактували тільки так) комуніста поставились вороже. Якийсь офіцер забрав у нього партійний квиток і оголосив, що відтепер він не комуніст, а зрадник. І тільки у 1968-ому від слідчих КДБ Георгій Олексійович дізнався, що він виключений з партії політвідділом 21-ої армії Сталінградського фронту. А тоді, в 43-тньому, ніяких засідань політвідділу не було, а був арешт. Після звільнення (у тому ж році) і після мандрів по «отдаленных районах СССР», залишилося розуміння, що цю сторінку біографії треба якомога краще приховувати, нікому не розповідати про своє перебування в партії і, зрозуміло, залишився страх. Аж настільки, що навіть дружина не знала правди (це він зауважив на одному з допитів) про його минуле. У Кіровограді нарешті настав відносний спокій. Склалися більш-менш сприятливі умови для розкриття його наукових здібностей. Викладав теоретичну і загальну фізику, електротехніку і радіотехніку, через десять років викладацької роботи став завідувати кафедрою фізики, підготував кандидатську дисертацію, у 1964-ому призначений виконуючим обов'язки завідуючого кафедрою загальнотехнічних дисциплін. Керував науковими роботами студентів, організував в інституті три навчальні лабораторії, займався теоретичним і практичним дослідженнями.

Суд, роки ув'язнення – і кінець усього...

Суд відбувся у січні 1969 року. І під час слідства, і під час суду Георгій Дубовов відмовлявся від авторства крамольного листа, хоча й визнавав, що лист має антирадянське спрямування. Він заявляв, що автор, хоч і допустився громадянської помилки, все ж захищав демократію. Така позиція, очевидно, була продиктована науковим складом його розуму, який не допускав, що суд може всерйоз сприйняти недостатньо переконливі (як на нього) докази слідчих. Він наполягав, щоб суд додатково допитав лікаря-невропатолога щодо того, як впливає спазм писання, яким він страждав, на почерк людини, що відмовилося робити слідство, а також просив дати закінчити йому наукові роботи. Дубовова зламав занадто суворою вирок обласного суду (для таких справ

це була перша інстанція), якого він не чекав — шість років позбавлення волі у виправно-трудових таборах посиленого режиму, п'ять років заслання, заборона займатися викладацькою діяльністю на п'ять років і клопотання перед ВАК про позбавлення його вченого ступеня кандидата фізико-математичних наук. Він зрозумів, що у його віці (а було йому тоді 56 років) — це кінець всього. І роботі над винаходом прибору типу фотоелемента та над навчальним посібником з радіоелектроніки (про що напише у касаційній скарзі) теж. І лише у цій скарзі він признається, що так писав того листа, «...потрапивши у пастку буржуазної агітації». Для того, щоб рішення суду було м'якшим, Георгій Дубовов, очевидно, не без підказки своїх «опікунів» в правоохоронних органах, напише вибачального листа колективу, який зачитають на загальних зборах інституту.

«Он не достоин звания советского ученого...»

Багато сказано про той час — який він був суворий, яку викривлену інформацію отримували люди, що багато чого не розуміли і давали оцінку всьому лише через призму примітивних догм. Усе це так. Але той протокол без сорому читати неможливо. Усе-таки чоловік 21 рік працював поруч. Нехай він навіть був поганим товаришем. Але про це й не йдеться. «Он не достоин носить звание советского ученого» та «21 год среди нас была сумка с ядом» — це одні з найм'якіших висловлювань. Такий протокол — одне з найсильніших звинувачень епосі, яка страхом і необхідністю говорити такі слова (і навіть думати так) морально припинувала людину. До того ж, учасники тих зборів — люди з вищою освітою, багато з них мали учені ступені, фактично, представляли еліту нації. Прочитавши такий протокол розумієш, чому нам сьогодні так важко розібратися, власне, з собою, розставити все на свої місця і йти вперед — такий дурман швидко не проходить. Рішення зборів було одностайним — ніякого взяття на поруки, ніякого помилування. Але судова колегія з карних справ за моральні муки покаяння таки трохи пом'якшила вирок — строк у ВТТ посиленого режиму замінила на ВТТ суворого режиму. Де відбував його Георгій Олексійович — невідомо.. Невідомо також чи повернувся він після відбуття покарання до Кіровограда, чи ні. У 1985-ому році його дружина Анастасія Костянтинівна виписана з адреси, де проживала, як померла. Дітей у них не було. У серпні 91-го, коли Георгія Дубовова реабілітували, у картці зазначили, що померли вони з дружиною у різні роки.

Його знають майже на всіх континентах

До 85-річного ювілею Миколи Мушинки

ТЕКСТ: Йосип СІРКА

Проф. Микола Мушинка, доктор філологічних наук, іноземний член НАН України, довгорічний голова Асоціації українців та Наукового товариства ім. Т.Шевченка у Словаччині є автором понад 85 книжок та брошур, понад 360 наукових розвідок, 1585 популярних статей, понад 525 рецензій, що є свідченням того, що він є найпродуктивнішим українцем не тільки Словаччини.

Микола Мушинка відомий як фольклорист, літературознавець, історик, мистецтвознавець, культуролог – це наукові діялки, де він залишив помітний слід. Він є членом низки наукових організацій, рад, редколегій часописів і збірників, почесним професором та доктором кількох університетів. Друзі та знайомі вважають Миколу не тільки науковцем, шанувальником, поцінувачем мистецтва, меценатом, але й ходячою енциклопедією. Його пристрась до науки, до дослідження, до контакту з людьми зробила його науковцем, якого знає Україна, українська діаспора на всіх континентах.

Народився Микола у лемківському селі Курів на Пряшівщині (Східна Словаччина) 20 лютого 1936 року. Він був третьою і середньою дитиною Івана та Зузани Мушинок з-поміж п'ятьох дітей. Дитинство Миколи Мушинки нічим не відрізнялося від його ровесників – школа, допомога по господарству, догляд за коровами на пасовиську. Після закінчення Української одинадцятирічної середньої школи в Пряшеві 1954 року він вступив до Інституту російської мови й літератури в Празі. Тут були й лекції української мови та

літератури. Саме тут познайомився з проф. Іваном Панькевичем, який мав на нього неабиякий вплив. Після закінчення студій 1958 року відбув військову службу та коротко працював вчителем у школі. У 1960 році став науковим асистентом Університету ім. П. Й. Шафарика у Пряшеві, а з 1963 – вступив до аспірантури на Кафедрі фольклору та етнографії Празького університету до проф. К.Дворжака.

Оскільки в Чехословаччині на той час дослідження українського фольклору ніхто не займався, то М. Мушинку з університету направили на трирічне стажування до Києва (1964-1966). Наукова програма аспіранта передбачала й фольклористичне дослідження серед післявоєнних переселенців із Пряшівщини в Рівненській та Волинській областях. Саме це дозволило Миколі їздити до країн за матеріалом для наукової праці, на що потрібно було завжди мати дозвіл від міліції.

Подорожі до людей, які позалишали свої лемківські домівки на сході Словаччини і опинились у радянському «раю», де не могли отримати навіть паспорт, відкривали очі на радянську дійсність. На цей час припадають активні контакти Миколи з українським дисидентським рухом. Він встановлює контакти з І.Дзюбою, І.Світличним, Д.Павличком, Л.Танюком, Н.Підпалою, Е.Білаш, І.Драчем, В.Чорноволом, З.Антонюком, Б.Антоненком-Давидовичем, братами Горинями та низкою інших, які стали його щирими друзями.

Ці роки були найбільш плідними щодо стосунків з тогочасною українською

Магда та Микола Мушинки під час передачі в Україну колекції робіт Олекси Новаківського.

інтелігенцією взагалі та з дисидентами зокрема. Він стає мовби «листоношею-зв'язковим» між дисидентами та українською діаспорою на Заході, куди він передавав самвидавні матеріали. Навіть канадський колишній комуніст І.Коляска через Мушинку передавав деякі свої матеріали з України на Захід – оскільки КГБ канадському комуністові не довіряло, за ним стежили дуже пильно. За свої зв'язки з дисидентським рухом в Україні Микола Мушинка поплатився пізніше своєю кар'єрою. Після окупації Чехословаччини у серпні 1968 року, прокремлівське крило КПЧ стало переслідувати не тільки тих, хто не схвалював окупацію, але й тих, хто вірив у «соціалізм з людським обличчям». Той, хто ніколи не зазнав московського «звільнення» від «ворогів народу», від «західної буржуазної ідеології», від «буржуазного націоналізму», «бандерівського фашизму» тощо – той ніколи не зрозуміє, що в Чехословаччині, у 1968 році, відбулася брутальна агресія. За допомоги радянських «фахівців» у Чехословаччині почали переслідувати не тільки тих, хто мріяв про «демократичний соціалізм», але й тих, хто собі уявляв, що комуністи можуть толерувати іншу думку, що комуністи і свобода можуть співіснувати.

1972 року кандидат наук, д-р філософії, автор численних наукових праць Микола Мушинка стає жертвою комуністичного режиму. Він втратив працю на Філософському факультеті в Університеті Шафарика у Пряшеві, стає безробітним, а згодом, щоб прогодувати родину, стає колгоспним пастухом, пізні-

ше – кочегаром. З впевненістю можна твердити, що він був 18 років найосвіченішим (з науковими титулами) пастухом рогатої худоби та кочегаром не тільки в Європі! Детальне становище науковця того часу описане у спогадах М.Мушинки «Колеса крутяться» (Книга 1 – Спогади, Фондація «Карпати», Пряшів, 1998 рік, стор. 23-189).

Навіть у колгоспі та пізніше в котельні кочегаром він не переставав займатися наукою. Він далі досліджував, записував обряди, народні пісні, побут тощо, писав наукові розвідки, з яких деколи прийшлося щось продати без права авторства, щоб покращити фінансове становище, оскільки дружина з двома дітьми жила у Пряшеві, а він – у селі, віддаленому від родини на 70 кілометрів. Під час свого «заслання» він не трапив надії на кращі часи, в чому його підтримували знані науковці В.Маркус (США), О.Горбач (Німеччина), В.Яременко (Україна), Б.Кравченко (Канада) та ін., які його відвідували.

1990 року Миколу Мушинку було реабілітовано і він повертається працювати до університету в Пряшеві, де продовжує активну дослідницьку працю, посилює співпрацю з Українським вільним університетом та «Енциклопедією українознавства», зокрема з НТШ у Сарселю (Франція) та Канадським інститутом українських студій в Едмонтоні. Діапазон зацікавлень М.Мушинки широкий, тому серед його праць знайдемо багато цікавого: «Академік Станіслав Дністрянський» (1992), «Від НТШ до УВУ» (1992), «Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття» (1975), «Лицар волі. Життя і політично-громадська діяльність Степана Ключарука» (1995), «Заповіт предків. 40 років Святу культуру русинів-українців Пряшівщини» (1995), «Голоси предків» (з архіву І.Панькевича, 2002) та десятки інших публікацій.

Окремої уваги заслуговує дослідження про Музей визвольної боротьби України в Празі. 1945 року КГБ вивезло з Праги біля 40 тон архівних матеріалів цього музею. Після довгих розшуків, Мушинці вдалося їх віднайти в архівах України. 1996 року у Мельбурні (Австралія) за допомоги українців Австралії вийшла перша книжка М.Мушинки з наведеними деякими архівними матеріалами та висновками українською й англійською мовами.

У 2005 році, під час Днів української культури у Празі, Микола Мушинка презентував перепрацьовану та доповнену низкою архівних матеріалів і перекладеною на чеську мову книжку «Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів». На той самий рік припадає і доповнене видання цієї праці у Києві.

У 1997 році Миколі Мушинці було присвоєне звання Академік УНАН, а президент Л.Кучма нагородив його орденем «За заслуги». Він – лауреат різних премій. З нагоди 65-річчя М.Мушинки вийшли друком два томи з бібліографією та біографією іменника «Колеса крутяться» (1998-2001). У 2016-тому, до 80-річниці вченого, з'явилася нова книга його спогадів «У всякого своя доля», де розмову з ним вів Ярослав Шуркала.

Від 1997 року Мушинка тісно співпрацює зі Слов'янським інститутом АН Чеської Республіки. У співвиступі з науковою працівницею даного інституту Руженою Шишковою підготував до друку і видав вже три книги: «Розповіді з Підкарпаття. Українські говірки Східної Словаччини» (1998), «Ukrajinská nářečí Slovenska. Výzkum a zvukové zápisy z let 1957-1967» (2005) та «Vyrávení a písňě Rusínů z východního Slovenska. Jihokarpatská ukrajinská nářečí v autentických záznamech» (2009). Декотрі з наукових праць М.Мушинки з'явилися також чеською, словацькою та російською мовами. Зокрема видані книжки про чеського фотографа Флоріана Заплетала, який у 20-х роках захоплювався фотографуванням Закарпаття («Florian Zapletal. Život a dílo» – Пржеров, 2005; співавтор Ф. Гібл), Ф.Заплетал: «Дерев'яні церкви Закарпаття» (Ужгород, 2015; співупорядник М. Сирохман) та чеського співака-гітариста Степана Рака «Český gitarista Štěpan Rak a jeho ukrajinská biologická matka Vasylyna Slivková», який віднайшов своє закарпатське коріння.

Чимало уваги Мушинка присвятив питанню так званого «політичного русинізму». На цю тему 1992 року з'явилася його брошура «Політичний русинізм на практиці» (Пряшів, 1992), спрямована проти антинаукових тенденцій проф. П.Р.Магочі (брошура була передрукована в Україні, США, Канаді та Польщі), а також «Rusíni-Ukrajinci – jedna národnost», що вийшла як додаток до газети «Нове життя» у 2011 році, або «Národnostná menšina pred zánikom?», що вийшла у Пряшеві того ж року. Тісні й довірливі взаємини з Митрополитом УАПЦ Мстиславом сприяли і виданню колекції Мушинки еклібристів «Книжковий знак шістдесятників» (Бавн-Брук, 1972) зі вступною статтею «Еклібрис молодих українських митців» під псевдонімом Микола Вірук (зворотна назва рідного села Курів). Це була перша публікація Мушинки на Заході.

Протягом останніх двадцяти п'яти років Микола Мушинка невтомно бере участь з різними науковими доповідями в наукових конференціях в Україні, Чехії, Словаччині, Польщі, Сербії,

Німеччині, Канаді, США. Завжди у подорожах його супроводжує не менш невтомна дружина – пані Магда.

Миколу Мушинку можна вважати живою легендою, оскільки, мабуть, нема серед українців взагалі людини, яка б мала таке величезне коло знайомих науковців, письменників та поетів, митців та артистів. Закордонний Академік відомий у колі редакційної колегії Енциклопедії українознавства, Енциклопедії сучасної України (у 15 досі виданих томах – Київ, 2001-2015 – опублікував 225 статей), в різних університетах України, в Українському вільному університеті в Мюнхені, в деяких університетах США та Канади.

М.Мушинка – відомий ентузіаст і любитель мистецтва, є непересічним колекціонером творів образотворчого мистецтва. Його приватна галерея охоплює десятки визначних творів українського образотворчого мистецтва, серед якого – твори О.Новаківського, М.Бойчука, Ю.Панькевича, В.Касіяна, Й.Бокшая, О.Заливахи, І.Марчука та ін. Він не тільки особисто знайомий з Марчуком, Заливахою та десятками інших відомих в Україні митців, але й власник чи не найбільшої приватної збірки творів О.Новаківського (50 картин). Ці твори вже мали змогу побачити в різних країнах поцінувачі мистецтва. У 2017 році він подарував їх Музею Новаківського у Львові. Також йому належала величезна колекція з понад 30 тисяч українських книжок, які він подарував Науковій Бібліотеці у Пряшеві.

Микола Мушинка обдарований талантом не тільки знаходити історичні документи, архіви, але й «загублених» під час Другої світової війни людей. Він віднайшов поховання командира УПА С.Стебельського-Хріна, дружини С.Єфремова Ориси Дурдуківської, юриста Станіслава Дністрянського, його дружини Софії, художниці Емілії Голубовської та інших. Останки деяких з них він ексгумував, на власних плечах заносив в Україну для перепоховання.

Тому науковець, дослідник, колекціонер і меценат Микола Мушинка не міг залишитися пастухом та кочегаром. На нього чекали титули академіка, численні почесні докторські титули різних університетів, на нього чекала українська наука в Україні та в діаспорі, бо саме їм він служив і служить протягом свого науково-дослідницького життя і збагатив їх своїми понад 2550 публікаціями.

Почав Мушинка свою публіцистичну діяльність вже 65 років тому – 1956 року, що дає нам право сказати, що Микола Мушинка – подвійний ювілянт, то й тому подвійне «Многая літа!»

Уявна розрядка і удар Кремля

За деревами у Врбетіцях проглядається кремлівський ліс. Криза відбулася не у вакуумі, а на глобальному тлі...

ТЕКСТ: Міхаел ЖАНТОВСКИ

Росіяни розвантажують «іксандери» поблизу кордонів України, квітень 2021.

втримати. Прийшла практична підтримка від тих європейських держав, які мають подібний історичний досвід, та, принаймні вербальна, підтримка інших країн. Однак, як завжди, чехи подули на власні болячки і погрозували старому зрадницькому самовдоволенню на Празькому Граді, впали в егоцентризм і перестали бачити ліс через врбетіцькі дерева. Ситуація знову почала заспокоюватися і призвела до досить стандартних взаємних звинувачень та дипломатичної штовханини, які, цілком передбачувано, не призведуть до жодного результату. Як то буде далі, побачимо після осінніх виборів. Та якщо піднятися вище ідилічної чеської котловини, можна побачити набагато драматичнішу та загрозливішу картину. Чесько-російська криза відбулася не у вакуумі, а на ширшому регіональному та глобальному тлі.

Вислання російських дипломатів 16 квітня зі США вислали десять російських дипломатів у відповідь на втручання у вибори президента США. Оголосили нові санкції проти режиму Путіна. Польща солідарно вислала трьох російських дипломатів. Через тиждень Росія вислала, як не дивно, десять американських дипломатів і, що вже дивніше – п'ять польських дипломатів. Відповіді проти США та Польщі – наче грим з ясного неба – передувала празька заява від 18 квітня про відповідальність агентів ГРУ «Боширова і Петрова» за вибух у Врбетіцях у 2014 році. Протягом трьох днів 18 російських дипломатів, які були пов'язані із російською розвідкою, мали покинути Чеську Республіку. І це ще не все – одразу ж була скасована

поїздка Гамачка по «Спутнік V», як і сама можливість масової вакцинації чехів цим незареєстрованим у ЄС російським препаратом, і – що набагато болючіше для російських мрій про поширення впливу – виключення участі «Росатому» у тендері на будову АЕС «Дуковани».

Росія негайно відповіла висилкою двадцяти чеських дипломатів. У Празі дещо здивувалися такому рішення, адже вони не займалися розвідницькою діяльністю, принаймні, ніяких звинувачень при цьому не прозвучало. Депортували, по суті, невинних людей і паралізували роботу дипломатичної установи. Празі довелося застосувати мову ультимативів: або повертаєте усіх чеських дипломатів до Москви, або суттєво обмежимо кількість російських дипломатів у Чехії. І через кілька днів ще 63 працівників роздутого російського посольства у престижному празькому мікрорайоні Бубенеч та консульств РФ у Брні та Карлових Варах стали збиратися «дамою». До кінця травня вони мають покинути країну. Чехія таким чином зрівняла кількість працівників амбасад у ЧР та РФ. Москві більш критично, по суті, нічим – бо у разі подібної відплати представляти Чехію у Росії більше не було б кому. Зовсім.

Російська високомірність

Мова дипломатії часом не буває ні занадто складною, ні незрозумілою. Відплатившись США, Росія підтвердила свою давню позицію «Я імперія – ти імперія». Піднявши планку щодо Польщі та Чехії, Росія висловила свою високомірність та відсутність зацікавленості у рівноправних відносинах. До цього часу все було наче

з читанки російської стратегічної доктрини, що відображає погляд на світ як на дитячий майданчик, де грають лише супердержави, а менші країни є об'єктами та інструментами впливу, якому вони підкоряються – добровільно або не дуже.

У той же час трохи далі на схід дипломатія застосовували дещо інші способи мовлення. На початку квітня російська армія розпочала широкомасштабні маневри поблизу східних кордонів України, залучивши від 150 000 до 200 000 солдат російської армії. Через кілька днів Росія направила п'ятнадцять човнів військового флоту на маневри навколо окупованого Криму і заблокувала на півроку чи не третину акваторії Чорного моря. Потім 21 квітня Путін виступив з однією зі своїх обов'язкових для перегляду промов, звинувативши Захід у ескаляції конфронтації, спробі державного перевороту в Білорусі та попереджав про «червоні лінії». Водночас – про завершення цих масштабних «навчань», які були справжнім бряжчанням зброї на кордонах.

І дане протистояння між Росією та Заходом закінчилося так само різко, як і почалося. 23 квітня російські війська та флот почали відхід від передових позицій на свої бази. Росія відреагувала аж не по-російськи на ультиматум чеської сторони – і погодилася значно зменшити свою дипломатичну присутність у Чехії в обмін на таке ж представництво Чехії в Москві.

Після того, як кілька інших європейських країн вислали російських дипломатів на знак солідарності, і Росія відреагувала взаємністю, ситуація стабілізувалась. Це виглядало несприятливо для Росії, адже для неї завжди дуже важливо «зберегти обличчя», «честь мундира» і подібні середньовічні принципи. Російська дипломатична та шпигунська присутність у Європі зазнала значного удару. Країни НАТО та ЄС, які утримують бодай базовий рівень політичного та розвідувального співробітництва, зазнали суттєво меншого удару.

Дипломатія як інструмент вирішення конфліктів працює лише в тому випадку, якщо обидві сторони можуть правильно прочитати свої наміри та дії. Та у даній ситуації це не так, що найтривожніше. Відповідь Росії на дипломатичні дії США та інших країн можна розглядати як цілком стандартну. Навіть ескалацію заходів у відповідь проти Чехії та Польщі можна зрозуміти, хоча і не сприймати, як вираз російського комплексу величності. Їхній відступ з позицій не зовсім зрозумілий, і може означати, що тут «щось не те».

Чому Путін зараз погрожує?

Так само незрозуміла без іншого контексту образлива промова Путіна. Твердження Росії про загрозу із Заходу безглузде, і Путін це знає. Захід докладає всіх зусиль у боротьбі з пандемією та її економічними наслідками, і не має особливого бажання зараз протистояти Росії. Жодні червоні лінії не перетинає і не наближає. Доказ тому – нещодавній ганебний виступ Джозепа Боррелла в Москві. Масові військові навчання на заході Росії не мають сенсу. Це могла бути демонстрація сили, але проти кого? Україна не збирається нападати на Росію. Незважаючи на всі потрясіння навколо хороброї боротьби Олексія Навального з авторитарною системою, він ані його прихильники не представляють реальної загрози для Путіна. Торік Путін вже забезпечив продовження свого президентського терміну за допомогою референдуму. Йому не потрібно було демонструвати силу.

І вже зовсім незрозумілим є відхід російських військ після такого кричущого перенапруження м'язів. Це не було відповіддю на рішучу позицію НАТО про практичні заходи у разі просування російських військ далі в інші країни. Ніякої такої рішучої позиції висловлено не було. Якщо це був спосіб перевірити можливу реакцію Заходу на можливі подальші прояви російської агресії, то в Кремлі мають бути надзвичайно задоволені результатами випробування.

Яке пояснення російської поведінки існує? Важко пояснити такі масштабні військові навчання та порушення дипломатичних відносин із більш ніж десятком країн, які ніяк не загрожують Росії, проявом ірраціональності Путіна. Путін є чим завгодно, але не ірраціональним.

Якщо виключимо неможливе

Залишається вдатися до Шерлока Холмса: «Як тільки ми виключимо неможливе, то те, що залишиться, має бути правдою, хоч і малоімовірною». Тобто Росія розглядає плани масштабної сухопутної та морської операції на своїх західних кордонах з метою просування плацдармів на південно-східному кордоні України до Криму та повний контроль над Азовським морем.

Така операція мала б відбутися за кілька тижнів до стабілізації пандемії в Європі – доки результати інформаційної та матеріально-технічної підготовки квітневих російських навчань не перестануть приносити користь. Відповідно до російської військової доктрини останніх десятиліть, росіяни атакують не з бігу, а зі задалегідь

підготовлених позицій. Такому нападу без винятків передуватиме очевидний відступ, послаблення напруги та відхід російських підрозділів. Під час повстання в Угорщині у 1956 році, наприкінці жовтня, радянські війська відійшли з Будапешта, щоб перегрупуватися і знову атакувати у повному складі четвертого листопада. У 1968 році, наприкінці червня, вторгненню в Чехословаччину передували навчання військ Варшавського договору «Шумава», у які, безперечно, була включена і розвідувальна операція з метою підготовки до блискавичного удару проти процесу реформ у Чехословаччині. Останні підготовчі підрозділи радянських військ покинули територію Чехословаччини лише 4 серпня, за сімнадцять днів до початку вторгнення.

І зараз ситуація подібна. Росія відвела лише кілька тисяч військовослужбовців зі 100 тисяч, стягнутих у квітні. Неповдалі сходу й півдня України залишаються ще приблизно 80 тисяч солдатів ЗС РФ, що є найбільшою кількістю сил, які Росія накопичила там із 2014 року. Це підтверджується даними американської та української розвідки, які 5 травня просочилися у ЗМІ. Тож пильність втрачати не слід. Росіяни люблять знамениті річниці, такі як 9 травня – кінець другої світової війни. У Росії ця дата піднесена аж до абсурду, культ перемоги перетворився із вшанування «дідів, які воювали» у загрозливу демонстративну мрію про «можемо повторити». Не менш сакральним є і 22 червня, початок війни між СРСР та Третім Рейхом. Або серпневі дні.

Сподіватимемося, що для святкового параду та феєрверків вони використають холості патрони.

Автор є психологом, дипломатом, директором бібліотеки ім. В. Гавела

Російське «победобесіє» в дії: діти зображають на виставі могили загиблих солдат.

«Темний князь» політики

Чи наважиться українська правоохоронна система покарати «кума Путіна»?

ТЕКСТ: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Найодіозніший, без перебільшення, діяч української політичної й суспільної сцени, нюхнув, нарешті, свого часнику. Віктор Медведчук, ворог свободи преси, відвертий русофіль і послідовний противник незалежності України – услід за санкціями, накладеними на його телеканали, тепер йому загрожує до 15 років в'язниці з конфіскацією майна. Але це поки що на словах. Бо на боці Медведчука не лише друга за величю фракція у парламенті й чимало союзників у інших фракціях, у тому числі й президентській «Слуга Народу». За ним – великий багаж знань у юриспруденції, вплив у судах й адвокатури і навіть власні силові сили – маса мовчазних, одягнутих у чорне охоронців, які не церемоняться із журналістами та іншими людьми, кому не до вподоби «кум Путіна».

13 травня у Печерському суді Києва обирали запобіжний захід депутату «Опозиційної платформи за життя» Віктору Медведчуку в справі про держзраду і порушення правил ведення війни. Йому інкримінуються особливо тяжкі злочини. Прокуратура просила у суду заарештувати Медведчука з альтернативою застави в понад 300 млн гривень. Сам Медведчук перед початком засідання заявив, що така сума у нього є, але він не зможе заплатити, оскільки його рахунки заблоковані санкціями РНБО. Соратники-нардепи ОПЗЖ заявили про готовність взяти Медведчука на поруки, але суд відхилив таке клопотання. Зрештою, Медведчука відправили під домашній арешт.

За два дні до цього генеральна прокурорка Ірина Венедиктова підписала повідомлення про підозру двом народним депутатам — Віктору Медведчуку і Тарасу Козаку. Їх підозрюють в державній зраді і замаху на розграбування національних ресурсів в українському Криму. Мова про передачу РФ документів про розробку нафтового родовища «Глибока». У правоохоронних органів є докази, що Медведчук безпосередньо

причетний до діяльності, спрямованої на піддрив економічної безпеки України, змовою з керівництвом Російської Федерації з метою легітимізації анексії Криму. У двох інших епізодах йдеться про передачу Росії інформації про розташування секретного військового підрозділу Збройних сил України та участь Медведчука і Козака у проєкті «Промінь» щодо вербування громадян України на користь Росії і формування мережі лояльних агентів впливу на користь сусідньої держави. Ще перед цим з'явилися записи телефонних розмов Медведчука і колишнім замглави уряду РФ Дмитрієм Козаком чи ватажком терористичної організації «днр» Денісом Пушлініним.

Певний час від підозрюваних не було вісток. І не дивно – Тарас Козак зник у Росії, а от Медведчук спочатку у прокуратуру, а потім і на засідання суду з'явився і сказав, що не боїться арешту. Головний лобіст російських інтересів зовсім не збирається ховатися від правоохоронних органів і сприймає підозру у державній зраді, яку підписала Ірина Венедиктова, як виклик і політичний шанс.

Про Віктора Медведчука ми писали неодноразово. Особливо у 2003-2005 роках, коли він був головою адміністрації президента Леоніда Кучми і де-факто керівником держави. Він та його близькі люди безпрецедентно втручалися у виборчий процес, наприклад, під час нашумілих «мукачівських виборів» навесні 2004 року, розколював українське суспільство або дерибанив для власних і своєї дружини потреб привабливі земельні ділянки в Карпатах та у Криму¹. Однак список «заслуг» Медведчука

¹Див. напр.: Лівінський Олекса. Україна на порозі прірви: переслідування опозиції, боротьба зі свободою ЗМІ, зміни до Конституції повертають державу до комуністичних часів // Пороги, 2004. – № 1, січень-лютий, стор. 16-18 / Вілла імені динамістів. Всеукраїнський скандал навколо шикарного будинку лідера СДПУ(о) // там же, стор. 20-21 / Морські свинки української політики. Кагебістські методи й путіноманія у виконанні головного канцеляриста // там же. – №2, березень-квітень, стор. 16-19.

набагато більший. У радянські часи, будучи адвокатом у Василя Стуса, по суті допоміг запроторити його за ґрати, що, зрештою, призвело до смерті поета. Про це детально пише у своїй історик Вахтанг Кіпіані, книгу якого Медведчук намагався заборонити через суд². Однак у його біографії ще чимало «темних плям».

Відомо, що у 25 квітня 1974 року Медведчук разом із двома колегами по «добровільній народній дружині» були засуджені за побиття неповнолітнього восени попереднього року. Справа переглядалася у апеляційному суді і згодом була закрита нібито через відсутність складу злочину. Деталі цієї справи описував Дмитро Чобіт у своїй книзі «Нарцис». Це штрихи до політичного портрету Віктора Медведчука, які вийшли ще у 2003 році. І книгу цю, до речі, також намагався заборонити через суд її (анти)герой. Справа у тому, що Медведчук уже у той час співпрацював із КДБ і мав псевдо «Соколовський» – про це стверджував відомий на початку 2000-них майор Микола Мельниченко.

Про цинізм Медведчука свідчить той факт, що він, будучи одним із найбагатших людей в Україні, залишив помирати у злиднях свого важкохворого старшого брата Володимира Гулька. Через те, що у 1980 році їхня мама переписала на Володимира невеликий будинок в Одеській області, Віктор разом із наймолодшим братом Сергієм припинили будь-яке спілкування із Володимиром, який помер у 2006 році. Про це писали журналісти газети «Україна Молода» та той же Дмитро Чобіт.

Не лише активна проросійська й прорадянська пропаганда через вже тоді контрольовані мас-медіа, але й підкуп і фальсифікація виборів, незаконна приватизація, рейдерство, зокрема

² Книга, заборонена судом. Уривок з книги Вахтанга Кіпіані «Кримінальна справа №5 – книга життя і смерті Василя Стуса» // Пороги, 2021. – №2, стор. 7-11.

газети «Київські відомості», обман довірливих громадян через трасти, махінації з нафтопродуктами – прізвище Медведчука фігурувало у багатьох кримінальних справах середини 2000-х, про що говорив тодішній голова МВС Юрій Луценко. Утім, тодішня «помаранчева» влада так і не наважилася притягти до відповідальності Медведчука. Усе, що тоді домоглися – це на певний час усунути його з політичного олімпу. Сім років про Медведчука не було чути нічого. Лише у 2012 році він заснував громадську організацію «Українській вибор» і заповнив її рекламою білборди великих міст. Саме так, спеціально російською мовою підкреслювалося, що нібито вибір українського народу – це путінська Росія. Вже після Майдану ця громадська організація де-факто влилася у залишки Партії Регіонів, з якою раніше конкурувала на все вужчому полі проросійського електорату. А Медведчук з початком неоголошеної війни Росії проти України зайнявся нібито благодійною діяльністю – обміном полоненими з ОРДЛО. Як можна зробити висновок із оприлюднених записів телефонних розмов, з таким проханням до нього зверталися як Путін, так і Порошенко, вів переговори із бойовиками, однак ніякої офіційної посади у цьому процесі він не займав і нікого по суті не представляв, окрім своєї г. о. Утім, ефект від такої ініціативи полягав переважно у «піарі». Однак цілком можливо, що через цю напівсамозвану функцію Медведчука нинішній президент Володимир Зеленський спробує завдати політичного удару або знову затягати по судах та прокуратурах президента колишнього – Петра Порошенка, якому часто дорікають, що він «втягнув Медведчука і небути, замість того, щоб посадити за діяльність на користь держави-агресора». Лише після виборів 2019 року Медведчук розгорнув справжню проросійську кампанію через підконтрольні телеканали «112», «Ньюзван» та «31К», діяльність яких була припинена через санкції у лютому 2021 року. За світоглядом, сформованим у комсомолі ще у радянські часи, і за стилем ведення бізнесу уже у часи вже ринкової економіки, де переважає «право сильного», Медведчук ще з кінця 90-х прощотовував «російські інтереси» в Україні, супроводжував російську політичну і економічну експансію в Україні, усував авторитетних противників цієї експансії. Саме на цьому «консалтинг» В. Медведчук заробив і політичні бали в РФ та власні статки.

Медведчук зібрався на війну «Взяти» таку серйозну «рибу» буде дуже непросто

ТЕКСТ: Віталій ПОРТНИКОВ

Зеленський заявив, що виконує свою обіцянку про «посадки», і що одним олігархом буде менше.

Допускаю, що у владі могли думати, що інформація по підозру змусить Медведчука негайно сховатися у Росії. Таким чином, буде продемонстровано, як команда Зеленського бореться із проросійськими силами і одночасно зникне сам «фактор Медведчука». Колишній глава адміністрації президента перетвориться просто на невдачу-емігранта, не першого і не останнього.

Та Медведчук живе у своїй власній реальності. Політична боротьба – його стихія. Можна ненавидіти Медведчука, але не можна не помічати цієї пристрасті до боротьби. Медведчуку потрібна підтримка Кремля. А Володимир Путін любить саме таких. Колишній президент Вірменії Роберт Кочарян після початку судового переслідування теж нікуди не поїхав, переміщався з в'язниці додому і назад – і при цьому міг розраховувати на підтримку з Кремля. А якби Кочарян виїхав з Єревану, про нього забули б наступного дня і тільки іноді запрошували б на пропагандистські телеэфіри. А, може, і не запрошували б. Януковича ж не кличуть.

Кажуть, що Зеленському є вигідною боротьба з Медведчуком. Медведчуку вона теж є вигідною. Завдяки тому, що з проросійських політиків б'ють саме по ньому – а не по Бойку, по Львовичку, по Вілкулу і так далі – саме

Медведчук стає головною фігурою для всього проросійського електорату, а його конкуренти перетворюються на маргіналів. Тепер Медведчук може думати не тільки про висування на посаду президента. Він може думати про те, кого рекомендувати на посаду президента від проросійського табору – і з його рекомендацією погодяться у Кремлі і будуть змушені змиритися в самому таборі прихильників Кремля. Тобто Медведчук може займатися тим, чим він вже успішно займався на початку тисячоліття.

Боротьба Зеленського з Медведчуком є вигідною і для Путіна. Російський президент тепер може говорити про «політичні репресії» в Україні. І будь-які його нові агресивні дії проти України стануть не просто актами агресії, а й методом силового виховання українського президента – не чіпай наших! І така роль захисника «друзів Росії», звичайно ж, збільшує популярність Путіна.

Звичайно ж, все це не означає, що Медведчука не потрібно звинувачувати – потрібно і потрібно серйозно, а не з розрахунком на публіку. Але і те, що Росія буде діяти у відповідь і її дії можуть бути куди більш серйозними, ніж можуть уявляти собі в офісі президента, потрібно просто розуміти. Той, хто б'є по проросійським силам, повинен бути здатний витримати потужний удар у відповідь.

Чехія сприяє Україні у боротьбі з коронавірусом

Чеська Республіка і надалі сприяє Україні у подоланні пандемії. У Києві 12 травня цього року чеський посол Радек Матула передав частину гуманітарної допомоги від чеського уряду на суму майже 550 000 євро. Допомогу прийняв заступник міністра охорони здоров'я України Ігор Іващенко. Рішення про надання допомоги чеський уряд прийняв у квітні 2021 року у відповідь на запит України про підтримку в рамках системи НАТО. Зі свого державного матеріального резерву Прага загалом надала 192 тисячі захисних медичних масок та близько 130 тисяч швидких тестів на covid-19. Транспортувала медичний матеріал Пожежно-рятувальна служба ЧР. Торік у грудні від чехів в Україну надійшла гуманітарна допомога на суму близько 200 тисяч євро – респіратори, маски, захисний одяг, щити та бахіли.

Україна для ЧР є пріоритетною в галузі розвитку та трансформації. У квітні 2020 року чеський уряд виділив значні кошти на екстрену гуманітарну допомогу Україні. Йшлося про медичне обладнання чеських компаній та медичні проекти неурядових організацій. Підтримка була надана, зокрема, волонтерській «Ініціативі E+», яка розвозила медичні засоби в лікарні та поліклініки переважно прифронтових населених пунктів сходу України на суму майже 115 тисяч євро. У рамках вишеградської програми солідарності в Україні було реалізовано проектів на суму 205 000 євро. Загальний розмір чеської допомоги Україні у боротьбі з коронавірусом сягнув близько 1,7 мільйона євро.

Вл. інф.

Під час передачі чеської гуманітарної допомоги в Києві.

Співпраця між Чехією й Прикарпаттям

Чеські підприємці та урядовці зацікавлені у співпраці із Прикарпаттям, повідомив перший заступник голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації Андрій Ярмольський. Він та голова облради Олександр Сич зустрілися із делегацією Генерального консульства Чеської Республіки у Львові на чолі з консулом Павлом Пешекком. Як повідомили в ОДА, обговорювалась можлива співпраця у галузях культури, економіки, соціальної сфери, перспективи міжрегіональної співпраці, зокрема, із Карловарським та Моравсько-Сілезійським краями.

Між Прикарпаттям та Чеською Республікою реалізуються три проекти у рамках економічної дипломатії. Так, спільно з Івано-Франківською торгово-промисловою палатою проведено семінари для місцевих підприємців щодо сертифікації меблів та харчових продуктів. Заплановано поїздки представників бізнес-середовища області у чеські міста для ознайомлення із досвідом будівництва сучасного громадського транспорту, а також організації роботи IT-сфери. Також йшлося про співпрацю між закладами освіти та культури, обмін студентами, проведення лекцій чеськими науковцями для прикарпатських студентів. Наразі готується інвестиційний паспорт Івано-Франківщини для демонстрації пріоритетних напрямів розвитку території. Також окремо було обговорено питання оновлення Меморіального комплексу у селі Старий Мартинів біля Бурштина, де поховано 700 воїнів 75-ого піхотного полку з чеського міста Інджіхув Градец, які загинули під час Першої світової війни. До 3 червня в Івано-Франківському краєзнавчому музеї діє виставка «Гавел. Коротко». Тут можна ознайомитися із експонатами, що розповідають про дисидента та президента Вацлава Гавела.

«Голос України»

Суд над чеським найманцем «ДНР»

Міський суд столиці Чехії Праги почав розглядати чергову справу щодо громадянина країни, якого обвинувачують за кримінальними статтями про «терористичний напад» і «участь у терористичній групі» через його участь у боях проти України на боці російських гібридних сил. 32-річного Мартіна Кантора судять заочно, оскільки він досі може перебувати на окупованій частині Донбасу. В разі визнання вини Кантора можуть засудити до 20 років позбавлення волі. За даними обвинувачення, найманець дістався на окуповану частину Донбасу ще 2015 року нелегально через російський Ростов-на-Дону, підписав контракт в угрупованні «ЛНР», був вивчений на сапера і снайпера, брав участь у боях проти українських військ, отримав від бойовиків «звання сержанта» і став членом диверсійно-розвідувальної групи і одержав від бойовиків «нагороду».

В Чехії відбулися, тривають і готуються кілька процесів над громадянами цієї країни, що брали участь у незаконних збройних сепаратистських угрупованнях «ДНР» і «ЛНР». Наприкінці 2020 року суд в Усті над Лабем засудив заочно до 15 років позбавлення волі Олдржіха Грунда, який ще у 2014 році у Слов'янську взяв активну участь у злочинах бандформування Ігоря Стрелкова-Гірка і дотепер бере участь у бойових діях проти України у якості танкіста. Наприкінці квітня поліція провела операцію в межах кримінальної справи, пов'язаної із залученням ГРУ РФ чеських громадян до участі в боях на Донбасі проти України. Під час операції п'ять осіб з угруповання «Чехословацькі солдати в запасі» затримали і звинуватили в терористичному нападі, участі в терористичній групі, фінансуванні тероризму і підтримці й пропаганді тероризму. Троє з них перебувають під арештом. Про цих «героїв» писав у своїй книзі «Донбас. Весільна кімната у готелі «Війна» словацький публіцист Томаш Форро, уривки з якої були опубліковані у 7-му числі часопису «Пороги» за 2019 рік.

Вл. інф.

Співпраця чеських та українських аграрних університетів

Платформа AgriSciences допомагає науковому вдосконаленню вищих навчальних закладів України та Чехії

ТЕКСТ: Юлія Жовтоніжко, Марина Садівнича

Жодна наука та сфера людської діяльності вже не може існувати відокремлено. Тому всі європейські грантові програми підтримки наукових досліджень ставлять одним із критеріїв міжсекторну та міждисциплінарну співпрацю. Таку можливість дає проєкт AgriSciences – результат тісної співпраці університетів України та Чехії в галузі наукових досліджень аграрного сектору.

Учасниками проєкту «Платформа AgriSciences для посилення науки у вищих навчальних закладах України» є Чеський аграрний університет у Празі (ČZU), Сумський державний університет, Сумський національний аграрний університет, Білоцерківський національний аграрний університет, Харківський національний аграрний університет і Дніпровський державний аграрно-економічний університет. Координатором проєкту з чеської сторони є науковий працівник кафедри технологій сталого розвитку Чеського аграрного університету Гинек Роубік. Проєкт бюджетом 3,2 млн чеських крон розрахований на 2020-2021 роки і фінансово підтримується Міністерством закордонних справ Чеської Республіки¹.

Проєкт спрямований на зміцнення потенціалу та співпрацю молодих освітян, дослідників та магістрантів та докторантів українських університетів шляхом створення платформи AgriSciences для обміну інформацією у галузі сільськогосподарських наук (8 ключових галузей – аграрне машинобудування, екологічна економіка, екологічна інженерія, лісове господарство, соціально-економічні аспекти у сільському господарстві, гендер та міграція у сільському господарстві, науки про рослини, аграрна політика), а також для створення міждисциплінарних наукових колективів та оголошення про можливості отримання грантів. Відбувається низка тренінгів з чеськими та українськими експертами, спрямованих на покращення наукових результатів та видавничої діяльності, а також на розширення вибраних експертних знань. Мінімум 10 відібраних українських мо-

¹ Детальніше про проєкт тут: <https://www.ftz.czu.cz/cs/r-6860-projekty-a-spoluprace-s-praxi/r-15441-rozvojove-projekty/r-7602-vychodni-evropa/r-12427-ukrajina-2015-2021/strengthening-scientific-capacities-and-cooperation-of-ukrai.html> та тут <https://mev.biem.sumdu.edu.ua/projects/platforma-agrisciences-dlia-posylenia-nauky-u-vyshchikh-navchalnykh-zakladakh-ukrainy>.

лодих вчених стажуватимуться у Чеському аграрному університеті в Празі. Також проєкт мотивує українських студентів до навчання в Чеській Республіці завдяки розповсюдженню інформації про стипендіальну програму чеського уряду. Даний проєкт пов'язаний із попередніми подібними проєктами і посилює співпрацю університетів аграрних наук та їхню роль у Європейському просторі вищої освіти.

Про мету, особливості та ефективність проєкту розповідає Координатор з української сторони від СумДУ, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Оксана Замора.

Пані Оксано, розкажіть, будь ласка, якою є мета такого наукового міжнародного проєкту?

Платформа AgriSciences – це продукт багаторічної співпраці з чеськими партнерами в різних формах та на різному рівні. Починалася вона з одного українського університету та одного проєкту, зараз у консорціумі вже 5, це – 7-й спільний проєкт, і є надія на розростання ініціативи. Його головна мета – навчити отримувати гранти та робити якісні наукові дослідження. Саме це і є як запитом нашої цільової аудиторії, так і трендами міжнародного рівня.

Чому проєкт охоплює саме ці 8 галузей?

Галузі обрані на основі аналізу актуальних трендів науки та бізнесу, а також визначення ключових наукових сфер експертизи попередніх учасників проєкту. Загалом, дослідницька платформа працюватиме з різноманітними науковими напрямками: цілі сталого розвитку в сільському господарстві та відповідальні інвестиції; вплив сільськогосподарських кооперативів на сталий розвиток сільських громад; аграрна політика: досвід країн ЄС; передові технологічні рішення для сучасного агробізнесу; дослідження процесів вирощування різних видів культур та рекультивації ґрунтів; біоенергетичні процеси переробки сільськогосподарських відходів; впровадження соціально-екологічних та економічних аспектів органічного землеробства та інші. У цих напрямках стимулюється обмін знаннями, спільні дослідження та посилення співпраці. За результатами проєкту очікується збільшення співпраці, інформування та сприяння діяльності університетів-партнерів. Очікується нарощування співпраці в се-

редині консорціуму заради подальшої грантової діяльності більших масштабів, що, власне, вже має позитивні тенденції зараз. Чеський аграрний університет і СумДУ отримали грант в рамках Еразмус+ на реалізацію академічної мобільності у наступні 2 роки.

Чим цей проєкт цінний для його учасників?

Ми вже бачимо створення міждисциплінарних команд науковців із залученням аспірантів, що орієнтуються на якісні дослідження, публікації в індексованих виданнях та отримання грантового фінансування на свої подальші дослідження. Проєкт комплексний. Базуючись на досвіді наших спільних попередніх успішних проєктів, чеські партнери сконцентрували всі найбільш ефективні заходи, включаючи наукові міні-гранти на дослідження, мобільність та стимулювання публікаційної діяльності. Вже відбулася серія тренінгів із метою покращення якості наукових результатів та публікацій, а також для розширення знань учасників. Зрештою, десять обраних українських вчених стажуватимуться у Чехії. Науковці та студенти СумДУ вже приєдналися до відкритої освітньої платформи, яка після швидкої реєстрації надає необмежений доступ до наукових матеріалів. Науковці активно беруть участь в онлайн-семінарах із експертами у галузях аграрних наук та отримують інформацію щодо актуальних грантів академічної мобільності для міждисциплінарних дослідницьких груп до Чеської Республіки.

Пані Оксано, а в чому полягає унікальність проєкту?

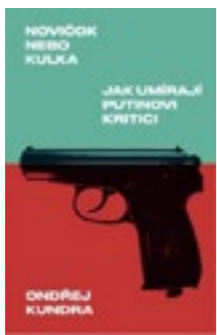
Особливістю платформи є її гнучкість завдяки близькій співпраці з чеською стороною. Це дає можливість реагувати на потреби учасників консорціуму навіть у такі важкі часи, що були надто відчутні протягом 2020-го року, і це дає той унікальний ефект, що приваблює до подальшої участі в платформі.

Студентка СНАУ Ганна Будакова, Оксана Замора, доцент СДУ, Гинек Роубік, ЧЗУ та Владислав Зубко, доцент СНАУ

Ондржей Кундра
Новічок або куля. Як вмирили
критики Путіна

Вибух на складі боєприпасів у Врбетицях та замах на вбивство подвійного агента Сергія Скрипаля та його доньки в британському містечку Солсбері за допомогою надзвичайно отруйної речовини «новічок» – робота однієї й тієї ж військової організації – російської розвідки ГРУ. Російські спецслужби та їхній спеціальний вбивчий загін все частіше й нахабніше діють на європейській території, включаючи Чеську Республіку, їхня самовпевненість та агресія зростають. Репортер-розслідувач Ондржей Кундра розкриває передісторію цих та інших випадків, таких як отруєння Олексія Навального, вбивство чеченського командира Зелімхана Чангошвілі в Берліні, спроба державного перевороту в Чорногорії 2016 року або постачання чеської зброї російським агентам. Це не поодинокі події, а складна, ретельно спланована система, спрямована на ліквідацію критиків путінського режиму. Автор описує історію та функціонування міжнародної слідчої групи Bellingcat, з якою він співпрацював у розкритті одного з агентів у справах Скрипаля та Врбетице. Це тривожний і попереджувальний погляд у темні куточки політичних цілей Кремля. Книга у перші ж дні виходу стала однією з найпродаваніших у книгарні Kosmas. Ондржей Кундра (нар. 1980) співпрацює від 1999 року із журналом Respekt. У 2010 році отримав премію «Журналістська перепелиця», а в 2019 році – премію Фердинанда Пероутки. Він є автором біографії Меди Младкової «Моє дивовижне життя» (2014), книги про російських шпигунів-агентів Путіна (2016), за яку був номінований на премію «Магnezія Літера» і яка була перекладена українською мовою (переклад Іллі Бєя, «Чеська бібліотека», 2017), подвійну біографію фотографа та єврейської дівчини воєнного знімку «Вендулка» (Paseka 2019) та разом із Томашем Лінднером написав репортажну книгу «Мій син терорист» (2017). Видавництво: Пасека. Мова книги: чеська. Дата випуску: 30.04.2021. Кількість сторінок: 192. Ціна: 290 чеських крон.

Карел Чапек
P.U.P. Росумові універсальні
роботи

Саме завдяки цій «колективній драмі з елементами комедії на три дії» 100 років тому у всесвітній глосарій увійшло таке звичне для нас тепер слово «робот». Проте Карела Чапека цікавили не закони робототехніки (хоч драма і стала культовим твором у каноні наукової фантастики), а закони людськості: як із штучного і синтетичного проростає живе і життєствердне, простотає милосердя, емпатія, самопожертва, любов. Це перший український переклад «P.U.P.», зроблений за першовиданням 1920 року, і виданий з нагоди одночасно двох ювілеїв – публікації та сценічної прем'єри. Від своєї появи на світ ця антиутопія ставала все ближчою і зрозумілішою аудиторії. І тепер, здається, черговий влучний момент перечитати (чи прочитати вперше) перевірену часом чеську класику. Карел Чапек — один із найвідоміших чеських письменників, фантаст, драматург, есеїст, фейлетоніст, журналіст і перекладач. Серед його творів: збірки оповідань та казок, роман «Війна з саламандрами», п'єси «Біла хвороба», «Мати», «З життя комах», «Засіб Макропулоса», «R.U.R.». Разом зі своїм братом Йозефом Чапеком вигадав та поширив вагомий внесок у культурне та політичне життя Чехії. Був номінований на здобуття Нобелівської премії, став одним із засновників Чехословацького ПЕН-клубу, був членом Комітету Ліги Націй з літератури та мистецтва. Відомий своєю антифашистською діяльністю. Переклад: Олена Ващенко. Редакторка: Ірина Олійник. Консультантка з перекладу: Радка Гарбузова. Коректор: Олександр Стукало. Обкладинка та ілюстрації: Олексій Пильов. Видавництво: Комора. Рік видання: 2020. Кількість сторінок: 192. Ціна: 120 грн.

Богуміл Грабал
Занадто гучна самотність

Тридцять п'ять років Гантя працює в пункті збору старого паперу. Кожного вечора рятує з щелеп свого гідравлічного преса книги, несе їх додому і наповнює ними свій будинок. За ці тридцять п'ять років він наносив дві тонни книг і мимохіть здобув освіту, тож вже й не знає, які думки його власні, а які він запозичив у Лао-цзи чи Канта, Шопенгауера чи Геґеля. «Занадто гучна самотність» — найвідоміший роман класика чеської літератури Богуміла Грабала, лірична історія, у якій поєдналися захоплення філософією і досвід роботи в пункті прийому макулатури, оповідач-за-кухлем-пива й подорожі Прагою, любов до людей і безмежна віддаленість від них, легкість і нестерпність буття. Переклад: Ірина Забіяка. Видавництво: Комора. Рік видання: 2020.

Яромір 99 (Швейдік), Ян Новак
Наразі непогано

Це одна з найвідоміших історій Холодної війни. П'ятеро молодиків із пістолетами проти до зубів озброєних двадцяти тисяч солдатів східнонімецької народної поліції. Їм вдалося пробратися до вільного Західного Берліна. Історію братів Машинів і їхньої родини письменник Ян Новак розповів у романі «Наразі непогано», наче напружений, шалений вестерн, і отримав за нього нагороду Magnesia Litera за найкращу книгу року. За його сценарій взявся художник Яромір 99, який створив драматичний і візуально сильний комікс в особливому стилі нуар. Яромір 99 (нар. 1963), повне ім'я Яромір Швейдік, живе наполовину у світі коміксів, наполовину у світі музики. Відомий як член гуртів «Priessnitz» і «Umakart», а також як художник трилогії «Алоїс Небел» (2003). Був також автором сценарію та художником її успішної кіноверсії (2011), яка отримала нагороду Європейської кіноакадемії у категорії «найкращий мультфільм».

За авторський комікс «Бомбардир» (2007) отримав нагороду Muriel. Для британського видавництва Selfmade Hero створив коміксовий варіант «Замку» Ф. Кафки (2013, номінація на премію Айснера). З Яном Новаком співпрацював над коміксом «Затопек» (вид. «Пасека – Арго», 2016). Живе у Празі. Ян Новак (нар. 1953) – чеський письменник, перекладач і документаліст. У 1969 році емігрував із батьками через Австрію до США, жив у Чикаго, зараз проживає у Чехії. Його роман «Наразі непогано» (2004, вид. «Пасека – Арго», 2011) отримав нагороду Magnesia Litera як найкраща книга 2005 року. У видавництвах «Арго» і «Пасека» в нього також вийшли біографія Мілоша Формана «Що я там знаю?» (2013) і розмова із Джоном Бомом «Життя поза категоріями» (2015). Його перший комікс під короткою назвою «Затопек» (2016) був перекладений п'ятьма мовами. Видавництво: Видавництво та польсько-британське видавництво «Centrala». Рік видання: 2021. Переклад: Ірина Забіяка. Кількість сторінок: 256. Ціна: 680 грн.

Вацлав Граб'є
Блюз для божевільної дівчини

Вацлав Граб'є — чеський поет і прозаїк, який за свої 24 роки встиг закінчити університет, відслужити в армії, одружитися й розлучитися, стати батьком сина, навчитися грати на скрипці, кларнеті й саксофоні і бути музикантом найвідоміших празьких джаз-клубів «Редута», «Олімпік» та «Пігмаліон». Він був однією з найяскравіших персон празького богеминого життя початку і середини 60-х років, захоплювався Фіделем Кастро, працював бібліотекарем, учителем і журналістом, познайомився з Алленом Гінзбергом під час його візиту до Праги в лютому 1965 року, а два тижні опісля, однієї березневої ночі, задихнувся газом на кухні квартири, в якій мешкав. Поезія «графа блюзу», як називають Вацлава Граб'є (чеською «граб'є» означає «граф»), – це суміш шалу чорного джазу, сентиментальності епохи Відродження і центрально-східноєвропейських реалій. Це дивна любов до молодих дівчат, що живуть на вулицях Праги, до солдатів, що повертаються з війни, до дітей, що несуть прапо-

ри, до міцного алкоголю, чоловіків у барах, сигаретного диму і музики. За його поезією можна вивчати мапу Праги, біль військових, життя в системі і те, як закохуватися в божевільних дівчат. Для чеської літератури Вацлав Граб'є став одним з найвідоміших представників чеського бітництва і продовжив лінію розвитку джазової та блюзової поезії, зумівши поєднати набутки модерної американської літератури з традиціями літератури європейської. Видавництво: П'яний корабель. Рік видання: 2018. Рік першого видання: 1990. Переклад: Софія Челяк. Кількість сторінок: 144. Ціна: 162 грн.

Алла Гутниченко
Незвичайні професії

Маленький Ондра точно не знає, яким він буде, коли виросте. Але йому дуже пощастило – його може надихнути родина, де не бракує цікавих професій. Привіт, мене звали Ондра, і коли я виросту, я, мабуть, так само обійматиму ранду, як і моя сестра Ірена, яка працює ветеринаркою у зоопарку. Або дре-сирувати собак, як двоюрідна сестра Лілі. Але, можливо, стану астрономом або пілотом повітряної кулі. Я б цього дуже хотів! Як щодо пасічника? У нашій родині стільки цікавих професій! Мама – флористка, тато – палеонтолог, дідусь – дегустатор чаїв, а бабуся – перекладачка мови жестів. І це ще не все! Дозволь мені сказати тобі, що роблять мої родичі і що їм потрібно робити. І, можливо, одного разу ми зустрінемося разом на небі на повітряній кулі! Книга, наповнена ілюстраціями з підписами, представляє низку незвичних, корисних та захоплюючих професій. Ідеально підходить для дошкільнят та молодих школярів, які починають замислюватися над тим, ким би хотіли бути. Авторка – українська письменниця. Народилася у місті Богуслав на Київщині. За освітою – екологиня, закін-

чила Білоцерківський національний аграрний університет. Мама двох дітей. У 2018 році дана книга вийшла у «Видавництві Старого Лева» і на даний час готується до виходу у червні цього року у перекладі з української мови на чеську, перекладачка – Іржина Дворжакова. Ілюстрації Юлії Коломієць. Видавництво: Host. Кількість сторінок: 80. Ціна: 349 крон.

Ірена Карпа
Як виходити заміж стільки разів,
скільки захочете

Іронічний нон-фікшн, у якому українська письменниця Ірена Карпа ділиться секретами довготривалих і короткочасних знайомств, порадами для тих, хто хоче опинитися в міцних і успішних стосунках, а також не омине увагою і свої романтичні пригоди — у Франції та поза нею. У виданні розгортаються справжні історії, самої Ірени або її близьких друзів, правлені фірмовим гумором, завдяки якому навіть розлучення та любові страждання звучатимуть дотепно. Крім того, письменниця наголошує, що не прагне займатися менторством і вдавати з себе гуру й психологію, її книжка — це вулиця життєвий досвід і висновки з її досвіду стосунків із чоловіками. «Весела й корисна книжка, яку можна розглядати і як жарт, і як інструкцію. Читати її можна по порядку розділів або так, як заманеться, тиснувши пальцем у розділ із цікавою назвою. Та й взагалі девіз цієї книжки — вийшло в мене, вийде і у вас», — говорить Ірена Карпа про новий авторський текст. Видавництво #книголав. Рік видання 2020. Кількість сторінок 216. Ціна паперового видання: 198 грн, електронного – 162 грн.

ДахаБраха
Alambari

Етно-фолкова група «ДахаБраха» видала у світ свою нову студійну платівку під назвою Alambari. До свіжого альбому потрапили дев'ять треків, робота над якими проходила в Бразилії. Назву диску також подарувала місцевість у горах Бразилії, де й було записано реліз — маленьке містечко Аламбарі. Це – сьомий повноформатний альбом у дискографії однієї з найвідоміших у світі українських команд, і в той же час перший їхній лонг-плей за останні чотири роки. «Ми були впевнені, що оприлюднимо новий альбом Alambari у більш спокійній та звичайній атмосфері, але навіть карантин жодним чином не зможе завадити нарешті представити цей матеріал слухачам у повному обсязі», – коментують музикантки. Свіжа платівка присвячена подорожам світом і є бразильською зупинкою на їхньому мандрівному шляху. І хоча на диску слухач не знайде чистої бразильської автентики, ця особлива місцевість беззаперечно вплинула на формування представленого музичного матеріалу. «Let's go! Вашій увазі – новий альбом «ДахаБраха», вже спечений і посипаний любов'ю! P.s. Міх: Максо Грушевич. Друже, вітаю тебе! Нарешті ми перестанемо тобі докучати зі своїми мільйонними правками», – жартує у Facebook учасниця гурту Ніна Гаранецька. В цьому році «ДахаБраха» стали лауреатами Шевченківської премії в номінації «Музичне мистецтво» за попередній альбом «Шлях».

Jamala
5:45 (EP)

Новий міні-альбом Джамали «5:45» вийшов у квітні 2021 року. Незважаючи на те, що попередня платівка «МИ» була випущена лише за шість тижнів до цього, співачка вирішила порадувати своїх шанувальників піснями, накопиченими за більш ніж дворічний період. Зокрема, до складу альбому увійшла композиція «Сміюся і плачу», записана з саундпродюсером Іваном Клименко на Балі в березні 2019-го, і дует із зіркою українського

хіп-хопу alyona alyona «Жалі», а також спільні треки з електронними музикантами Koloah і Vakula. Джамала каже: «В альбомі «5:45» я продовжую вивчати світ людських емоцій. Він прогляд всередину себе. У ньому є трохи меланхолії, трохи смутку, душевний стан, коли ти просто сприймаєш все, як є, і розумієш, що нічого не можна змінити. В альбом увійшли пісні, які створені переважно з електронщиками. Під час роботи над піснею «5:45» я відкрила для себе дуже талановитого музиканта Іллі Місору. Хоча ми в основному працювали дистанційно, мені сподобалося, як він відчув мою музику. Ми так довго працювали над композицією, що Ілля встиг дуже добре вивчити мій стиль комунікації: якщо мені подобається – відповідаю відразу, якщо ні – довго мовчу, думаю, що саме не так. Над «Сміюся і плачу» я працювала з хлопцями, яких дуже люблю – музикантами і саундпродюсерами Ванею Клименко і Стасом Чорним. Створювалася вона на Балі в березні 2019. У той момент у мене був складний період у житті: емоційне потрясіння, повне розчарування в людях. Мені здається, багатьом «5:45» буде співзвучний в емоційному плані. Хтось, щоб розібратися в собі, ходить до психологів, менторів, коучів. Мені ж в цьому допомагає написання пісень. Коли пишу музику, тексти, мелодію, ритм – я ніби ходжу до своїх слухачів в гості і розповідаю про все, що мене турбує».

Jerry Heil
Я_ЯНА

Нове джерело цитат для соціальних мереж у вигляді дебютного повноформатного альбому «Я_Яна» молодій виконавиці Jerry Heil вже у мережі! Свіжа платівка вмістила у себе вісім іронічних треків, частину з яких меломани точно чули, зокрема мова йде про пісні «Вільна каса», «Натверкай» і, звісно ж, легендарну «Охрана, отмена». На офіційному YouTube-каналі співачки з'явилися лірик-відео до всіх композицій, які не було візуалізовано раніше. «AAAAA!!! Альбом #Я_ЯНА вже повністю на моєму каналі! Усім слухати і ділитися враженнями! Хто вже встиг? Не забудьте встигнути купити другий квиток на мій сольний концерт, який відбудеться вже 4 жовтня у Києві, зі знижкою 70%», – пише на своїй сто-

рінці в Instagram Яна Шемаєва, вона ж Jerry Heil. «Jerry – це моє альтер-его. Яна – проста дівчина, а Джеррі більш жіночна і вишукана. Але обидві ці частинки – це я. Вони завжди були, просто тепер у кожній з них є своє ім'я. Що ж стосується моїх пісень, то деякі слухачі сприймають їхні тексти занадто буквально, «чорним по-білому», не вбачаючи у них іронії. Але при цьому, я дуже рада, що є багато людей, близьких мені за духом, які розуміють, що «якщо болить – посмійся», – додає виконавиця. Нагадаємо, що у 2017 році Jerry Heil вже ділилася зі слухачами міні-альбомом під назвою «Де мій дім», який дуже відрізняється від новинки як за саундом, так і концептуально.

Garza
Танцює Гарза

Співачка GARZA представила пісню «Танцює Гарза», написану після ритуалу аюаска. 16 квітня вийшов новий сингл і відеокліп однієї з найбільш яскравих представниць українського етно-попу співачки GARZA. Як і у випадку з попередньою роботою авторами пісні виступили Іван Клименко та Стас Чорний, відомі завдяки саундпродюсуванню суперуспішної хіп-хоп виконавиці alyona alyona, а також співпраці з такими популярними артистами, як Jamala, LAUD та ін. В основу композиції ліг містичний досвід, отриманий співачкою під час ритуального прийому аюаски, який став наріжним каменем не тільки в її творчості, а й у сприйнятті себе і свого місця в світі. Garza: «У пісні «Танцює Гарза» незвичайна історія. Ідея і образи прийшли до мене під час ритуалу Аюаска, глибокого занурення в своє справжнє Я. Ця картинка назавжди залишиться в моїй пам'яті: білосніжна чапля з прекрасним чубчиком на голові граціозно виконує шлюбний танець. В той момент до мене прийшло усвідомлення, що ми з нею пов'язані, ми втілення одного і того ж, просто в різних тілесних оболонках. Непередаване відчуття! Тепер я часто використовую цей образ для своїх щоденних медитацій. А саме слово «garza» означає «чапля» іспанською мовою. Як на мене, звучить дуже мелодійно». Розповідь про пережитий досвід надихнули не тільки авторів композиції, а й режисера кліпу Андрія Лагутіна,

який раніше знімав відео для дуету Tvorchi. Разом зі співачкою вони постаралися відтворити атмосферу її бачення і навіть запозичити «хореографію» чаплі. Попередній сингл Garza «Пульс» вийшов в грудні 2020-го і був позитивно сприйнятий, як програмними директорами українських радіостанцій, так і шанувальниками етно-попу в соцмережах і YouTube (mood video на композицію набрало 120 000 переглядів). «Пульс» і «Танцює Гарза» увійдуть до складу другого альбому співачки, реліз якого запланований на другу половину 2021-го року. Garza – це творчий псевдонім співачки Анни Розумовської. Вона почала професійну кар'єру в 2019-му і під цим ім'ям випустила три сингли і альбом «Птах» (2020). Співачка активно пропагує здоровий спосіб життя і популяризує різні духовні практики. На початку 2020-го року вона також випустила колекцію hand-made аксесуарів Art by Garza.

alyona alyona
Galas

Це – хайп українськи. В своїх треках Альона привертає увагу до складних питань — екології, голоду, бідності, пандемії, внутрішньої сили та гармонії, хейту та стереотипів про жіночу красу. В альбом входить 15 треків. Серед них — 11 фітів, записаних з топовими артистами з різних куточків світу: канадським хіп-хоп артистом Dax, палкою мексиканкою Yoss Bones, австралійською незалежною співачкою Sexton, музичним виконавцем з Аргентини ECKO, інді-зіркою з Ізраїлю Noga Erez, українським співаком MONATIK та іншими. «Я дуже рада, що познайомилася з такою кількістю крутих музикантів і разом нам вдалося створити стільки композицій. Сподіваюся, українцям вони допоможуть розширити свою свідомість, відкрити щось нове, а для інших країн — відкрити Україну. Всі куплети я писала українською мовою. Хочу, щоб весь світ знав про український реп, знав, що він крутий, і що він качає», — коментує альбом alyona alyona. GALAS Альона записала на Балі ще рік тому — тоді ж мав відбутися його реліз. Однак через COVID-19 дата двічі переносилася. Зрештою було вирішено, що альбом буде випущений у той же день, коли відбувся реліз «Пушки» у 2018-му році — 8 квітня.

«Кумо, а Василь вдома?» «Ні, він хворий, у нього коронавірус». «То він у лікарні?» «Ні, поїхав з дому». «То він же дуже хворий, може багато людей заразити!». «То він теж так сказав, і поїхав до Москви».

Принц Чарльз все життя хотів отримати корону. І дочекався, але не ту...

Якщо школи і садочки будуть закриті дуже довго, то батьки винайдуть вакцину раніше, ніж вчені.

У зв'язку з настійливою рекомендацією не чіпати руками обличчя, перестав читати новини і щоденник сина.

Метро. Сидить чоловігя без маски і сильно кашляє. Всі від нього сахаються, одна бабуся зауважує: «Пане, якщо у Вас коронавірус, то сидіть вдома або у лікарні, й не вештайтеся громадським транспортом серед людей». Чолов'яга прокашлюється й каже: «Та ви не хвилюйтеся, у мене не коронавірус, у мене – туберкульоз».

Таксист каже пасажирові: «Вибачте, фірма наказала очищувати салон, тож такий тут запах дезінфекцій, мабуть, не дуже приємний». «Та нічого страшного, я вже третій день не відчуваю ніяких запахів!».

Учора мені залишалося 10 років до пенсії, а сьогодні — вже 15. А ви кажете, що молодість не можна повернути.

Питання вірменському радіо: «Що спільного між одноклітинною інфузорією-туфелькою і злодійкуватими чиновниками?» «І тим, й іншим, щоб вижити, треба правильно ділитися».

Коли в мене немає грошей, я п'ю воду, їм гречку,

ходжу пішки. Коли ж у моїх знайомих немає грошей, вони летять у Єгипет замість 10 днів на 9.

«Учора підглядав за жінками в жіночій лазні. Болять обидва ока». «Чому обидва?» «А я подивився, хто тицьнув пальцем перший раз».

Дітей узимку треба одягати, але я підрахувала, що дешевше буде їх відправити на три місяці в Таїланд.

«Кумонько, як твоя донька влаштувалася?» «Добре. То чоловік купить їй нову шубу, то на курорт повезе». «А син?» «Погано. То повинен жінці нову шубу купити, то звозити на курорт».

«Сарочко, я вас запрошую в музей». «А ви що, не можете вимовити слово «ресторан»?»

Один продавець в універмазі був украй сонливим. Його переводили з секції в секцію, але всюди він засинав за прилавком. Коли це дійшло до директора універмагу, той сказав: «Переведіть його в секцію чоловічих піжам. Одягніть у піжаму, а на шию повісьте оголошення: «У наших піжамах всюди добре спиться!»»

Як відомо, театр починається з вішалки. А коли, виходячи з театру, ви не знаходите на вішалці свого пальто, тоді починається цирк.

Двоповерховий автобус налетів на ліхтарний стовп. «Як це ви примудрилися?» — запитує полісмен у водія. «А я перевіряв квитки на другому поверсі».

Не хочу хвалитися, але я зібрав пазл за один день, хоча на коробці написано «3-4 роки».

Моя отримав смс й отетерів: «Ваш подружній обов'язок повністю погашено».

калейдоскоп

«Іване, прокинься, у нас по двору хтось ходить». «А що я можу зробити?» «Піди й розбуди собак».

«Фімо, якщо вам нема чого кинути до ніг коханої жінки, то ви хоч самі там не плутайтеся».

Дружина попросила подарувати велику сковорідку. Сиджу і думаю: я буду багато їсти чи добре поводитися?

«А ви знаєте, що мій Сьома перестав мені зраджувати?» «І давно?» «Завтра буде 40 днів».

Директор цирку, дивлячись на виступ п'яного жонглера-еквілібриста, сказав, що виступати після нього клоуну — тільки ганьбитися.

«Який на тобі чудовий капелюшок. Це, напевно, останній крик моди?» «Так, останній, якщо не вважати крику мого чоловіка, коли він дізнався ціну цього капелюшка».

«Скільки буде, якщо вісім розділити навпіл?» — запитує вчителька. «Якщо вздовж, то дві трієчки, а якщо впоперек, то два нулі», — відповідає Петрик.

«Лікарю, а алкоголізм — це хвороба?» «Так, а що ви хочете?» «100 грамів і лікарняний».

«Зустрічався з дівчиною, потім кинув її. Зараз дивлюся на фотографії в інстаграмі —

їздить із різними чоловіками по закордонах. А от якби не я, так би і не побачила того світу».

Дуже ревнива дружина — чоловікові: «Ану негайно покажи цього листа. За почерком видно, що він — від жінки. Та й чого це ти так зблід, читаючи його?» «Візьми, любя, це рахунок із твого Інституту краси».

«Любий, коли ми одружимося?» «Я не хочу одружуватися, а хочу їсти». «Якраз на весіллі й поїси».

Зайшов до аптеки, побачив ціни і вирішив, що

лікуватимусь подорожником і молитвами.

«Як ви почуваетесь?» «Можете не цікавитися, вас усе одно немає в заповіті».

Уранці, заходячи в садок, маленька дівчинка просить батька: «Приходь, будь ласка, і забирай мене тверезий». «А що сталося?» «Нічого, просто останні чотири рази замість мене ти забирив нашу виховательку».

«А як правильно слово «німб» пишеться?» «Ти резюме заповнюєш?»

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 4/2021, рік XXIX. Підписано до друку 18 травня 2021 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець; Богдан Зилинський, Світлана Орел, Йосип Сірка, Міхаел Жантовски, Віталій Портников, Юлія Жовтоніжко, Марина Садівнича, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення прес-служб посольств України в Чеській Республіці та Чеської Республіки в Україні, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Миським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «poroh» – říční práh. Č. 4/2021, ročník XXIX. Uzávěrka: 18. května 2021. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec; Bohdan Zilynskyj, Svitlana Orel, Jospys Sirka, Michael Žantovský, Vitalij Portnykov, Julija Žovtonižko, Maryna Sadivnyča; Oleksa Livinskyj. Používáme zprávy tiskových oddělení velvyslanectví Ukrajiny v ČR a ČR na Ukrajině, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.terezamelenova.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

ІНТЕГРАЦІЙНІ КУРСИ «ЛАСКАВО ПРОСИМО ДО ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ»

Курси допоможуть вам орієнтуватися в чеському середовищі і їхнє проходження є обов'язковим для отримання дозволу на проживання у Чеській Республіці. Курси проводяться під егідою Міністерства внутрішніх справ ЧР. Більше інформації на сайті:

<https://www.vitejtevcr.cz/uk/vitejte-v-cr>

ДОПОМОЖІМО ВОЛОНТЕРСЬКОМУ ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ В ПРАЗІ

- **Активно діє від 2015 року**
- **Засновником і натхненником є Петр Оліва**
- **Регулярно возить допомогу захисникам України, їхнім сім'ям та школярам прифронтових міст українського Донбасу**
- **Адреса: náměstí Osvooboditelů 1369, Radotín, 153 00 Praha 16**

Номер рахунку для допомоги: 2501638335/2010

Akce je pořádána v rámci projektu
„Žijme na čtyřce společně 2021“
na integraci cizinců spolufinancovaného
Ministerstvem vnitra České republiky.

Безкоштовні консультації для українців в Чехії.

Зміна, втрата, легалізація роботи.
Трудові відносини роботодавця із
працівником.
Візи та перебування в Чехії.

Телефонуйте за номером +420/774 647 635
або напишіть на електронну адресу:
ukrkonzultace@gmail.com

Консультації: понеділок-п'ятниця,
завжди 11:00-13:00 год.

Консультації надаються в рамках проекту
інтеграції іноземців „Живемо на
четвірці разом 2021“, що фінансується
Міністерством внутрішніх справ Чеської
Республіки